

علم اور گمانشیں پر بر مسلمان اوچون فرزندور

الاسلام

Ойлик ижтимоий-маърифий электрон журнал 1-сон Маҳаррам

Янги ҳиҷерий 1434 йил

Таҳрир ҳайъати:

Шайх Муҳаммад Содиқ
Муҳаммад Юсуф (раис)
Тоҳир Малик.
Эркин Малик.
Абдулҳамид Турсун.
Муҳаммад Айюб Усмон.
Муҳаммад Зуфар.
Озод Мунаввар.
Исмоил Муҳаммад Содиқ
Анвар Аҳмад

“Ҳилол” ойлик электрон журнали. 4-сон.
Муассис: “Ҳилол” нашрети МЧЖ (Москва)

Бош муҳаррир: Аҳмад Муҳаммад
Бош директор: Абу Муслим
Мусаввир: Беҳзод Вафоев

ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ МУБОРАК БЎЛСИН!

Яна бир неча кундан кейин дунёдаги барча мусулмонлар учун янги, ҳижрий 1434 йил бошланади. Исломотида янги йилни байрам сифатидан нишонлаш анъанаси бўлмаса-да, одатда ҳар сафар йил айрилганида ўтган кунларга бир назар солиш, қилинган ишларни сарҳисоб этиш, янги йил учун айрим режа ва мақсадларни чамалаш халқимиз орасида урфга кирган.

Мана, ҳижрий ҳисоб билан бир йил ўтди. Азиз умримизнинг бир йили йўқлик қаърига кетди. Энди у биз учун дунё ҳаётида қайтиб келмайди. Абадият сари қўйилган қадамимиз яна бир маррани ортда қолдирди. Ажал камонидан отилган ўқ бизга ажратилган йиллардан бирини қаритиб, “ҳалок этди”. Охират дунёсига қилажак сафаримиз янада тезлашди.

Биз ўтган йилда нималар қилдигу, нималарни бой бердик? Аллоҳ розилиги учун қандай солиҳ амалларни қилишга улғурдик? Дунё иморатини кўркам ва ҳашамдор қилаётганимиз аниқ-куя, аммо охиратимиз қасрига бирор ғишт қўя олдикми? Ибодатларимизни Парвардигор буюрганидай комил, тўқис ва шариатга биноан бажаряпмизми? Одамларга яхшилик қилиб, ўқсик дилларга малҳам қўйишга вақт топяпмизми? Ота-онамизнинг хизматларини бажариб, дуоларини олишга имкон изладикми? Силаи раҳм қилиб, ақраблар дилини овладикми? Ўтган йилимизда халқ ёки дин манфаати йўлида қандай фойдали ишларни қила олдик?

Жавоби қийин, аммо ўзи ўта муҳим саволлар... Турмуш ташвишлари, уй-рўзгор юмушлари, ишхона ёки болачақа муаммолари, тўй-томоша “югур-югур”лари билан ҳамиша бандмиз. Бироқ соат милларининг сакраши каби тез яқинлашаётган, эртаси бўлмайдиган кун ҳақида ўйлаб кўришга вақтимиз “етишмаётгани” аниқ. Телевизор ёки экранлар қаршисида, улов кутиб бекатларда соатлаб туришда, чойхоналарда нарда ёки шоҳмот тахталари устида, гап-гаштакларда соатлаб “ширин” суҳбат куришларда, уяли телефонимизни кулоққа илиб олиб гаплашаётган пайтимизда қимматли вақтларимиз бой берилиб, бемалол совурилаётгани ҳақида ҳеч ўйлаб кўрдикми? Ҳар ҳолда бефойда ёки нозарур ҳамма нарсага вақтимизни қизғанмаймиз, негадир охират учун вақт сарф қилгимиз келмаётир ёки айнан шундай ишларга вақтимиз етишмаётганидан нолишларимиз кўп. Қанчалаб вақтларимизни эснаб, ухлаб, беҳуда валақлашиб ўтказишга тайёрмизу, негадир Қуръондан бир нечагина саҳифа ёки бирор сурани ўқишга, Аллоҳнинг зикрини қилишга, Пайғамбаримиз ҳаётларининг ақалли бир қирраси билан танишиб, у зотдан ибрат ва иршод олишга ёхуд бирор фикҳий масалани ўрганишга вақт тополмаймиз. Гўё охиратда Парвардигор ҳузурида тўйни қанчалар ҳашамдор қилиб, нечта одам чорлаганимиз, қизимизга қанча сеп ва мебел қилганимиз, набирамизнинг туғилган кунини қандай шоҳона нишонлаганимиз, иморатимизни қанчалар баланд ва кўп хоналари қилиб қурганимиз ҳақида ҳисобга тортиладигандай

Ҳалоқунинг итидай югураверамиз, чопаверамиз, интилаверамиз...

Аммо охиратда бу нарсалар ҳақида ҳисобга тортилмаймиз, тортилсак ҳам Аллоҳ берган неъматлар жойига сарфланганми ёки исрофга йўл қўйилганми, шулар ҳақида ҳисоб-китоб қилинамиз. Балки қиёмат куни намозларни вақтида, хушў-хузуъ билан ўқиганимиз ҳақида сўраламиз. Аллоҳнинг Каломидан қанчасини ёд олганимиз, мунтазам қироат қилганимиз, Қуръон ҳукмларини ҳаёtimизга қай йўсинда татбиқ қилганимиз ҳақида сўраламиз. Аллоҳнинг зикрини ва солиҳ амалларни қанча қилганимиз тўғрисида ҳисоб берамиз. Аллоҳ берган умрни, қайтиб келмайдиган йилларни қандай ишларга сарфлаганимиз ҳақида жавоб берамиз. Аммо бизлар бу борада ўйлаб кўришга ҳам эринамиз. Охират ишларига унча аҳамият бермаймиз, ўта бепарвомиз, лоқайдмиз, тепса-тебранмасмиз...

Диндошларимизни, юртдошларимизни кириб келаётган янги ҳижрий сана билан қутлаш мақсадида қўлга қалам олган эдим. Аммо қаламим ниятимга унча бўйсунмай, бутунлай бошқа нарсаларни ёзиб юборди. Бу ҳам Аллоҳнинг ҳикмати, Унинг иродасига боғлиқ нарса. Демак, Парвардигоримиз биз, мусулмонларга ўтаётган йиллар тугул, ҳар бир ойимизни, ҳафтаимизни, кунимизни, соатимизни ана шундай сарҳисоб қилишни, ҳадеб дунё ташвишлари билан ўралашавериб, охиратни унутиб қўймасликни эсга солишни ирода этганга ўхшайди. Йилимиз тугаб, янги йил кириб келаётган шу кунларда ўтган кунларимизни бир сарҳисоб қилайлик, ўтган йили эсдан чиқарган, охиратда ҳисобга тортиладиган амал ва ибодатларимиз ўрнини янги йилда тўлдириш, қоплаш, кўпайтириш ҳаракатида бўлайлик, азизлар!

Янги ҳижрий йилингиз муборак бўлсин, янги йил хонадонингизга ҳидоят нуруни, қалбингизга иймон сурурини, руҳингизга мусулмонлик ғурурини олиб келсин!

“АЛЛОҲДАН ЎЗГА ИЛОҲ ЙЎҚ!”

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

“Аллоҳ – Ундан ўзга илоҳ йўқ. У Ҳайй ва Қойюмдир. Уни мудроқ ҳам, уйқу ҳам олмас. Осмонлару ердаги нарсалар Уникидир. Унинг ҳузурида Ўзининг изнисиз ҳеч ким шафоат қила олмас. У Зот уларнинг олдиларидаги нарсани ҳам, ортларидаги нарсани ҳам билур. Унинг илмидан ҳеч нарсани ихота қила олмаслар, фақат Ўзи хоҳлаганини, холос. Унинг Курсиси осмонлару ерни қамраган. Уларнинг муҳофазаси қилиш Унга оғир келмас. Ва У Алий ва Азиймдир”

(Бақара сураси, 255-оят).

Бу ояти карима «Курси ояти» номи билан машҳур бўлиб, ушбу оятда келган ҳар бир сифатнинг ўзи умумий исломий тасаввурлардан бирига қоида бўлади. Ушбу ояти кариманинг биринчи жумласида келган сифат Аллоҳ таолонинг ягоналигини ҳеч шубҳасиз, исбот қилади. Бошқа динларда пайдо бўлган нотўғри ақидаларни ҳам тўғрилайди. Пайғамбарлардан кейин ихтилофга тушган умматлар Аллоҳнинг сифатларида ҳам ихтилоф қилишган. Мисол учун, христианлар (насоролар) Ийсо алайҳиссаломдан кейин бутунлай адашиб, Аллоҳнинг зоти ҳақида нотўғри ақидага бордилар. Улар учлик назариясини яратиб, «Аллоҳ уч зотнинг учинчидир», дейишган. Бошқалар ҳам шунга ўхшаш ихтилофлар қилишган. Исломий тасаввур бўйича эса: «Аллоҳ – Ундан ўзга илоҳ йўқ». Аллоҳ ягона, дунёда фақат Аллоҳнинг Ўзигина ибодатга сазовор Зотдир. Яъни бандалар фақат Аллоҳнинг айтганини қилиб яшашлари, фақат Унинг Ўзигагина банда бўлишлари керак. Фақат Аллоҳ таолонинг Ўзигагина итоат этишлари, сизинишлари, бўйсунушлари ва фақат Ундангина қўрқушлари лозим. Фақат Аллоҳнинг шариати, қонун-қоидалари, дастури асосида яшашлари зарур.

«У Ҳайй ва Қайюмдир». Ягона Аллоҳнинг тириклиги Ўзигагина хос алоҳида ҳаёт бўлиб, бандалар ҳаётига ўхшаш бошқа масдардан берилган эмас. Бу ҳаёт азалий ва абадийдир. Бошланиш чегараси ҳам, тугаш чегараси ҳам йўқ. Аллоҳнинг тириклиги ҳеч

бир жиҳатдан бандаларнинг ҳаётига ўхшамайди. Аллоҳнинг «қайюм»лик сифатининг маъноси – Аллоҳ таборака ва таолонинг ҳар бир нарса устида турувчи экани ва ҳар бир турувчи нарса Унинг сабабидангина туришидир. Шу билан Аллоҳнинг туриши бошқаникига ўхшамайди ва доимийдир. Бу сифат шу даражага етганки: «Уни мудроқ ҳам, уйқу ҳам олмас». Яъни У доимо сергак, бир лаҳза ҳам Унинг туриши сусаймайди.

«Осмонлару ердаги нарсалар Уникидир». Осмонларда нимаики бўлса, ерда нимаики бўлса, ҳамма-ҳаммасининг эгаси Аллоҳдир. Бу эгалик умумий бўлиб, ҳеч нарсани четда қолдирмайди. Бу эгаликни ҳеч бир нарса чегаралай олмайди.

«Унинг ҳузурида Ўзининг изнисиз ҳеч ким шафоат қила олмас». Бу ҳам улкан сифатлардан бўлиб, Аллоҳнинг ва банданинг мақомини баён қилиб беради. Бандаларнинг барчаси, ким бўлишидан қатъи назар, Аллоҳнинг ҳузурида бандалигини тан олиб, туриб қолади. Бу бандаликни чуқур ҳис этиш шу даражага етганки, ҳатто ҳеч ким орага тушиб, бировга шафоатчилик қилишга ҳам журъат қила олмайди. Фақат Аллоҳ изн берганларгина У Зотнинг изни билангина, У берган изн чегарасидагина шафоат қила олади. Бу сифат олдинги оятдаги «...ва шафоатчилик йўқ» жумласидан истисно эканини билиб оламиз. Демак, умумий қоидага биноан, шафоатчилик йўқ, аммо истисно тариқасида Аллоҳнинг изни билан баъзи кишилар шафоат қилишлари мумкин.

«У уларнинг олдиларидаги нарсани ҳам, ортларидаги нарсани ҳам билур». Бу сифат Аллоҳнинг илми шомил илм экани ва У Зот ҳамма нарсани Ўзининг чексиз илми билан билиб туришини билдиради. Аллоҳ таоло бандаларнинг аввал қилган ишларини ҳам, шунингдек, ҳозир қилаётган ва келажакда қиладиган ишларини ҳам билиб туради. Аллоҳ таолонинг илми чексиз ва ҳамма нарсани қамраб олган, шу жумладан, бандалари билган ва билмаган нарсаларни ҳам билади. Бандалар эса: «Унинг илмидан ҳеч нарсани ихота қила олмаслар, фақат Ўзи хоҳлаганини, холос».

Демак, бандалар Аллоҳ билишларини қанчалик даъво қилишса ҳам фақат Аллоҳ хоҳлаган нарсаларнигина биладилар, холос. Инсон «Илмнинг чўққисига чиқдим», деб жар солганда ҳам, фақат Аллоҳ изн берган озгина илмгагина эришган бўлади.

«Унинг Курсиси осмонлару ерни қамраган». Одатда курси мулкка далолат қилади. Шунинг учун ушбу жумлани баъзи уламоларимиз айтганларидек, «Аллоҳнинг салтанати осмонлару ерни қамраб олган», деб тушунсак бўлади. Аслида эса Курси ва унга тааллуқли нарсалар, бинобарин, ушбу жумла ҳақида уламоларимиз ўзларига етган далиллар асосида бир неча хил фикрлар айтишган. Жумладан, баъзи уламоларимиз Курсини «илм» деганлар. Шунга биноан, мазкур жумланинг маъноси «Унинг илми осмонлару ерни қамраган» бўлади.

Буюк саҳобий Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоху анху ушбу жумланинг тафсирида: «Курси луғатда «икки қадам» деган маънони англатади. Аршнинг миқдорини Аллоҳдан бошқа билмайди», деганлар. Ушбу ва шунга ўхшаш бошқа ривоятларга асосланиб, уламоларимиз «Курси Аршдан бошқа нарса», дейишган.

Ибн Жарир Табарий Абу Зарр розияллоху анхудан келтирган ривоятда **Набий алайҳиссалом: «Аршнинг олдида Курси худди кенг ерга ташланган темир ҳалқага ўхшайди, холос», деганлар.**

Ўтган уламоларимизнинг кўплари: «Курси Аршнинг олдида қўйиладиган поғонасимон нарсадир», дейишган. Шуларга биноан ақида бўйича мутахассис уламоларимиз: «Биз Аллоҳнинг Арши ва Курсиси борлигига иймон келтирамиз. Бу икки нарса одамларнинг арши – тахти ва курсисига ўхшамайди. У иккисининг ҳажми, кайфияти ва сифатини фақат Аллоҳ таолонинг Ўзи билади. Бизнинг эса уларни билишга ҳоҷатимиз йўқ. Агар ҳоҷатимиз бўлганида, Аллоҳнинг Ўзи баён қилиб берган бўларди», дейишади.

«Уларни муҳофаза қилиш Унга оғир келмас». Яъни Аллоҳ таоло осмонлару ерни муҳофаза қилиб, тасарруф қилишдан чарчамайди. Бу иш Унга ҳеч ҳам оғирлик қилмайди. Бу сифат Аллоҳнинг қудрати комил ва чексиз эканини кўрсатади.

«Ва У Алий ва Азиймдир». Аллоҳ ҳамма нарсадан юқори ва олийдир, Аллоҳ ҳамма нарсадан улуғдир.

Имом Муслим ва имом Аҳмадлар Убай ибн Каъб розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Аллоҳнинг Китобидаги энг улуғ оят Курси ояти экани таъкидланган.

Имом Насайи Абу Умомадан ривоят қилган ҳадисда Набий алайҳиссалом: «Ким ҳар фарз намоздан кейин «Курси ояти»ни ўқиса, унинг жаннатга киришини фақат ўлим тўсиб туради, холос», деганлар. Яъни, бу «Ўлмагани учунгина жаннатга кирмайди, агар вафот этса, уни жаннатдан тўсидиган ҳеч нарса қолмайди», дегандир.

Имом Бухорий Абу Ҳурайра розияллоху анхудан қуйидаги ҳодисани ривоят қиладилар: «Расулulloҳ соллаллоху алайҳи васаллам мени Рамазон закотини сақлашга вакил қилдилар. Биров келиб, тўпланган егуликдан ҳовучлаб ола бошлади. Уни ушлаб:

– Ҳозир сени Расулulloҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳузурларига олиб бораман, – дедим. У:

– Мени қўйиб юбор, бола-чақам бор, жуда ҳам муҳтожман, – деди. Уни қўйиб юбордим. Тонг отганда Набий алайҳиссалом:

– Ҳой, Абу Ҳурайра! Кечаги асиринг нима қилди? – дедилар. Мен:

– Эй Аллоҳнинг Расули, жуда ҳам муҳтожлигидан, бола-чақасининг кўплигидан шикоят қилган эди, раҳмим келиб, қўйиб юбордим, – дедим. У киши алайҳиссалом:

– Сенга ёлғон гапирган бўлиб, қайтиб келса-чи? – дедилар. Набий алайҳиссаломнинг «қайтиб келса-чи» деганларидан унинг яна келишини билдим ва пойлаб турдим. У келиб, яна егуликдан ҳовучлаб ола бошлади. Уни тутиб олдим ва:

– Сени Расулulloҳнинг олдиларига олиб бораман, – дедим. У:

– Мени қўйиб юбор, бола-чақам бор, жуда ҳам муҳтожман, – деди. Раҳмим келиб, уни қўйиб юбордим. Тонг отганда, Набий алайҳиссалом:

– Ҳой, Абу Ҳурайра, кечаги асиринг нима қилди? – дедилар. Мен:

– Эй Аллоҳнинг Расули, жуда ҳам муҳтожлигидан, бола-чақасининг кўплигидан шикоят қилган эди, раҳмим келиб, қўйиб юбордим, – дедим. У киши алайҳиссалом:

– Сенга ёлғон гапирган бўлиб, қайтиб келса-чи? – дедилар. Учинчи марта пойлаб туриб, яна ушлаб олдим ва:

– Энди уч марта бўлди, сени Расулulloҳнинг ҳузурларига албатта олиб бораман. Ҳар сафар «Қайтиб келмайман», деб, яна келасан, – дедим. У:

– Мени қўйиб юборсанг, Аллоҳ сенга манфаат берадиган сўзларни ўргатиб қўяман, – деди. Мен:

– Улар қандай сўзлар? – дедим. У:

– Кўрпангга кириб ётганингда, «Курси ояти»ни ўқисанг, Аллоҳ тарафидан сени қўриқчи қўриб турадиган бўлади. Тонг отгунча сенга шайтон яқинлашмайди, – деди. Эртасига Расулulloҳ алайҳиссалом:

– Ўзи ёлғончи бўлса ҳам, сенга рост гапирибди, – дедилар ва: – Уч кундан бери ким билан гаплашаётганингни биласанми, Эй Абу Ҳурайра? – дедилар. Мен:

– Йўқ, – деган эдим, у киши алайҳиссалом:

– Ўша шайтондир, – дедилар.

(“Тафсири Ҳилол”, 1-жилд)

ИФЛОСЛИКЛАР ОНАСИ

Усмон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Хамрдан четда бўлинглар! Чунки, у ифлосликларнинг онасидир. Сизлардан олдин ўтганлардан бир киши бор эди. Бир бузуқ аёл унга илашиб қолди. У унинг олди-га ўз хизматчи қизини юбориб, гувоҳликка ўтишини сўради. Эркак у (қиз) билан кетди. (Уйга кирилгач) у қайси бир эшикдан кирса, қиз эшикни маҳкам беркитиб бораверди. Охири бир гўзал аёл ҳузурига етиб борди. Унинг олдида бир ғулом ва бир идишда хамр турар эди. Аёл: «Аллоҳга қасамки, мен сени гувоҳликка чақирганим йўқ. Аммо сени менга яқинлик қилишинг ёки манави идишдаги хамрдан бир қадаҳ ичишинг ёки манави ғуломни ўлдиришинг учун чақирдим», деди. Эркак: «Менга манави хамрдан бир қадаҳ ичир», деди. Аёл унга ичирди. Эркак: «Менга яна беринглар», деди. Ўша ернинг ўзида у (аёл)га яқинлик ҳам қилди, жонни ҳам ўлдирди. Демак, хамрдан узоқда бўлинглар! Аллоҳга қасамки, албатта, у абадулабад иймон билан жам бўла олмас. Агар иккиси жамланиб қолсалар ҳам бири иккинчисини чиқариб юборур», деди».

Бошқа бир ривоятда: «Жаннатга миннатчи ҳам, оқ қилинган ҳам, хамрни сурункали ичувчи ҳам кирмас», дейилган (Иккисини Насоий ривоят қилган).

Шарҳ: Ҳазрати Усмон ибн Аффон розияллоҳу анҳудан қилинган биринчи ривоятда у киши хамрдан огоҳлантирувчи ажойиб гапларига ўтган умматларда бўлиб ўтган ибратли бир қиссани ҳам келтирмоқдалар.

«Хамр»дан четда бўлинглар! Чунки, у ифлосликларнинг онасидир». Ҳа, хамр бор жойда ифлосликнинг барча тури ҳам бўлади. Она асл бўлиб, ундан ҳамма болалар туғилганидек, хамр ҳам ифлосликларнинг онаси бўлиб, ундан барча ифлосликлар келиб чиқади. Бунга оддийгина бир мисол келтирилса, тушуниш осон бўлади.

«Сизлардан олдин ўтганлардан бир киши бор эди». У ўз ибодати, тақвоси, ҳаром-ҳаришдан узоқлиги билан шуҳрат топган эди.

«Бир бузуқ аёл унга илашиб қолди». Одатда ифлос хулқли аёллар ҳалол-пок эркакларни йўлдан уришни ўзига мақсад қилиб олган бўлади. Чунки ўзларига ўхшаш ифлос эркаклар уларга шерик бўлгани учун эътиборларидан бўлмайди. Ҳалол-пок, тўғри эркакларни йўлдан уриш учун пасткаш аёллар ҳар хил ҳийланайрангларни ишга соладилар.

«У унинг олдида ўз хизматчи қизини юбориб, гувоҳликка ўтишини сўради». Бузуқ аёл тақводор кишининг олдида ўзи бормаи, хизматчи чўри қизини юборди ва мазкур кишидан савобли бир иш қилишни, гувоҳликка ўтишни илтимос қилди. Унинг бундай иш тутишидан ниҳоятда пихини ёрган маккора аёл экани кўриниб турибди. Агар ўзи ҳалиги кишининг олди-

га борса, юриш-туриши, гап-сўзи ва бошқа омиллардан кимлиги фош бўлиб, тақводор эркак ундан ўзини олиб қочиши мумкин. Чўри қизни юборганда эса аёлнинг кимлиги сир қолади. Бунинг устига, чўриси бор аёл обрў-эътиборли, шарафли ва кўчага чиқишни эп кўрмайдиган мастура аёл бўлса керак, деб ўйлайди одам. Гувоҳликка ўтишни сўраш ҳам савоб учун ҳар нарсасага тайёр турган тақводор инсонни ишонтиришнинг осон йўли. Бузуқ аёлнинг ҳийласи иш берди.

«Эркак у (қиз) билан кетди. (Уйга киргач) у қайси бир эшикдан кирса, қиз эшикни маҳкам беркитиб бораверди». Гувоҳликка ўтиб савобли иш қиламан, деган умидда тақводор эркак бузуқ аёлнинг чўри қизига эргашиб, унинг уйи томон йўл олди. Уйга етиб борганларидан кейин ичкарига кира бошладилар. Ичкарида хоналар, хоналарда эшиклар кўп экан. Тақводор эркак ҳар бир эшикдан ўтганидан сўнг чўри қиз ҳалиги эшикни маҳкамлаб, қайта очилмайдиган қилиб беркитиб борди. У бу билан ўз ойимининг амрини бажарар, тақводор эркакни уйдан қайта чиқиб кета олмаслик чорасини кўрар эди.

«Охири бир гўзал аёл ҳузурига етиб борди. Унинг олдида бир ғулом ва бир идишда хамр турар эди». Гувоҳликка ўтиб савоб касб қиламан, деган ниятда чўри қизга эргашиб келган содда тақводор юриб-юриб, кетма-кет эшиклардан ўтиб-ўтиб, ўзига оро бериб, кўрган кишининг кўзини қамаштирадиган сувратга кириб олган гўзал аёлнинг олдида чиқди. Аёл ёлғиз ўзи эмасди. Унинг ёнида бир ёш қул-ғулом турарди. Нарироқда эса, бир идишда хамр ҳам қўйилган эди. Тақводор киши ҳайрон қолиб турган эди. Маккора аёл гапни чўзиб, имо-ишорали сўзлар танлаб ўтирмасдан бирданига асл мақсадини айтиб қўяқолди. Аёл: «Аллоҳга қасамки, мен сени гувоҳликка чақирганим йўқ. Аммо сени менга яқинлик қилишинг ёки манави идишдаги хамрдан бир қадаҳ ичишинг ёхуд манави ғуломни ўлдиришинг учун чақирдим», деди».

Бузуқ аёл аввал тақводор кишига уни алдагани ҳақида хабар берди. «Аллоҳга қасамки, мен сени гувоҳликка чақирганим йўқ», деди. Унга ўхшаш устаси фаранглар кези келганда қасам ичишни ҳам жойига қўйишади. Шу билан бирга, ёлғон тўқиганини ҳам тан олишади. Ушбу бузуқ аёл ҳам шундоқ қилди. Аллоҳнинг номи ила қасам ичиб у кишини алдаганини юзига очиқ айтди. Сўнгра асосий мақсадга ўтди: «Аммо мен сени менга яқинлик қилишинг ёки манави идишдаги хамрдан бир қадаҳ ичишинг ёки манави ғуломни ўлдиришинг учун чақирдим», деди».

Маккора аёл ушбу гуноҳларни тақводор кишига тақдим қилишда ҳам ўта нозик жойларигача ҳисобга олиб, усталик билан гапирди. Биринчи ўринга ўзининг

асосий мақсадини, яъни шахватини қондириш ишини қўйди. Мабодо “хўп” деб қолса, ҳеч қандай оворагарчиликсиз мақсад ҳосил бўлади, деб ўйлади. Иккинчи ўринга бир қадаҳ хамр ичишни қўйди. У идишдаги ҳамма хамрни ичасан, демади. Унда тақводор киши маст бўлиб қолиб, бошқа ишларни ҳам қилиб қўйишдан қўрқиб, айниб қолиши мумкин. Фақатгина бир қадаҳ ичасан дейилганда эса, эркак назар-писанд қилмаслиги мумкин. Учинчи ўринга оғир ишни, ғулумни ўлдиришни қўйди.

Бу тақлиф тақводор кишини қийин ҳолга қўйди. Ушбу уч ишдан бирини қилишга мажбурсан, бошқа иложинг йўқ, дегандек қилди. Тақводор киши ўйланиб қолди. Қочиб кетай деса, барча эшиклар маҳкам беркитилганини ўз кўзи билан кўриб келди. Қочишнинг умуман иложи йўқ. Қаршилиқ кўрсатиш имкони ҳам йўқ. Бировнинг уйида хилват жойда, уй эгасининг қул ва чўрилари орасида турибди. Зино қилай деса, катта гуноҳ қилган бўлади. Ғулумни ўлдирай деса, бегуноҳ бир жонни беҳудадан-беҳудага ўлдириш ҳеч мумкин эмас. Осони, бировга зарар етмайдигани -- бир қадаҳ хамрни ичиш. Мажбурликдан бир қадаҳ хамрни ича, ичибди-да. Кейин, тавба қилса, кечирилиб кетар. Ушбу фикрларни хаёлидан ўтказиб бўлиб: «Менга манави хамрдан бир қадаҳ ичир», деди».

У ўзича масалани ҳал қилишнинг энг тўғри йўлини топгандек бўлди. Бир қадаҳ хамрни ичади-да, қутилади. Аёл худди мана шу гапни кутиб турган эди. «Аёл унга ичирди». Ўзи айтганидек, бир қадаҳгина хамр ичирди. Ўша ичилган бир қадаҳ хамр эркакнинг ичига киргандан кейин унга ўз таъсирини ўтказа бошлади. Бир қадаҳ ичганидан кейин яна ичгиси келиб қолди. Эркак: «Менга яна беринглар», деди».

Энди бузуқ аёлнинг ўзига эмас, ўша ерда турганларнинг ҳаммасига хитоб қила бошлади. Хамрдан кўпроқ ичиш пайига тушиб қолди. У хамрни ича-ича ўзини билмайдиган даражада маст бўлиб қолди. «Ўша ернинг ўзида у(аёл)га яқинлик ҳам қилди, жонни ҳам ўлдирди».

Мастликда билмай мазкура бузуқ аёл билан зино ҳам қилди. Ҳаддидан ошиб, мастликда қутуриб кетиб ғулумни ҳам ўлдирди. Ифлосликларнинг онаси бўлмиш хамрга яқин бўлгани учун ифлосликларнинг ҳаммасини қилди. Ҳа, азизлар, «Демак, хамрдан узоқда бўлинглар!» Ким унга яқинлашса ифлосликларнинг онасига, конига, уясига яқинлашган бўлади. Натижада кўп нарсалардан, ҳаттоки, инсон учун энг азиз нарса бўлган иймондан ҳам ажраб қолиши мумкин.

«Аллоҳга қасамки, албатта, у абадулабад иймон билан жам бўла олмас». Хамр бор жойда иймон бўлмас, иймон бор жойда хамр бўлмас. Бу икки нарса бир-бирига мутлақо зид нарсалардир. «Агар иккиси жамланиб қолса ҳам бири иккинчисини чиқариб юборур». Шунинг учун ҳам Аҳли сунна вал жамоа ақидавий мазҳабида хамр ичувчи хамр ичганида иймони ташқарига чиқиб туради, дейилади.

Хамрнинг ёмонлиги ҳақида бундан ортиқ, бундан таъсирли огоҳлантириш бўлмаса керак. Аллоҳ таоло хамрга мубтало бўлган бандаларга инсоф берсин, уларни ифлосликларнинг онаси чангалидан қутқаришга Ўзи ёрдам берсин.

Энди ижозатингиз ила иккинчи ривоят ҳақида ҳам икки оғиз шарҳ сўзлари гапириб ўтайлик. Унда «Жаннатга миннатчи ҳам, оқ қилинган ҳам, хамрни сурункали ичувчи ҳам кирмас», дейилган».

Ушбу ривоятда жаннатга кирмайдиганлар, яъни, дўзахга кирадиганлардан уч тоифаси ҳақида сўз кетмоқда.

1. Миннатчи. Ўзининг қилган яхшиликларини миннат қиладиган кишилар Қуръони каримда ҳам, Пайғамбар алайҳиссаломнинг суннатларида ҳам кўпдан-кўп танқидларга учраганлар, уларга турли аламли азоблар ваъда қилинган. Бу ҳадиси шарифда эса улар жаннатга кирмасликлари таъкидланмоқда. Аллоҳ таоло: «Садақаларингизни миннат ва озор ила ботил қилманг», деган. Миннат қилиш ҳаромдир. Фақат ота ўз боласига, устоз ўз шогирдига ва эр ўз хотинига миннат қилса, уларнинг ҳақлари улуғлигидан жоиз ҳисобланади.
2. Оқ қилинган. Ота-онасига оқ бўлиш қанчалик оғир гуноҳ эканини гапириб ўтирмаса ҳам бўлади. Оқ бўлиш туфайли жаннатга кириш мумкин бўлмай қолишининг ўзи бу ишнинг нима эканини очиқ кўрсатиб турибди.
3. Хамрни сурункали ичувчи. Демак, хамрни сурункали ичиш ҳам миннатчи ва ота-онасига оқ бўлганнинг гуноҳи билан баробар экан. Шунинг учун ҳам уларга қўшилиб дўзахга кирар экан. Аллоҳ таоло бундай даҳшатли оқибатдан Ўзи асрасин.

(“Ҳадис ва Ҳаёт”, 16-17-жузлар, 75-181-бетлар).

МУСУЛМОНЛАРГА ИНЖИЛ КЕРАКМИ?

Ҳозирги пайтга келиб дунёда мафкуравий кураш ғоят кескин бир паллага кирди. Ғарб олами Ислом динининг музаффарона юришини тўхтатиб қолиш учун бор имконият ва воситаларини ишга соляпти. Айниқса, миссионерларнинг мусулмон ўлкаларга “ғаразли сафарлари” мунтазам тус олди. Улар онги ҳали шаклланмаган ёки етарли билимга эга бўлмаган мусулмонлар ўртасида насронийлик ғояларини тарғиб қилиш, шу йўл билан улар бирлиги ва тотувлигига раҳна солиш учун тинимсиз тарғибот-ташвиқот олиб боришяпти. Бунинг меваси ўлароқ, айрим мусулмонлар ўртасида насронийлик динига ва Инжилга қизиқиш пайдо бўлгани сир эмас. Иш шунга бориб етдики, улар “Яҳудий ва насронийлар ҳам бир Аллоҳга ибодат қилишади, мусулмонлар уларнинг пайғамбарлари Мусо ва Исо алайҳиссаломни Аллоҳнинг пайғамбарлари деб ишонишади. Шундай бўлгач, учала илоҳий дин ўртасидаги ихтилофларга чек қўйиш учун уларни бирлаштириб, ягона бир динга эътиқод қилса бўлмайдами?» деб савол беришгача беришяпти. Булар хато ва ботил фикрлардир, мусулмонларда динларига шубҳа уйғотиш, уларни чалғитиш мақсадида тўқилган сафсаталардир. Фикримизни далиллаш мақсадида жанубий африқолик дин тарғиботчиси шайх Аҳмад Дийдоднинг “Тошни ким суриб қўйган эди?” китобидан бир парчани эътиборингизга ҳавола этишни лозим топдик.

«Биз, мусулмонларга Аллоҳдан келган Ҳақни таниб олиш учун Инжил керакми?» деган савол туғилади. Мен бунга маъноли қилиб “ЙУҚ!” дейман. Мусулмонларнинг ақидаси ғоятда аниқ:

- 1) **Ғуноҳ мерос бўлиб ўтиши мумкин эмас.**
- 2) **«Учлик» («Ота, Ўғил ва Муқаддас руҳ») — бу уйдирма.**
- 3) **Ийсо алайҳиссалом Худо эмаслар.**
- 4) **Аллоҳнинг ўғил ва қизлари йўқ.**
- 5) **Ийсо алайҳиссалом ҳеч ким томонидан ўлдирилмаганлар ҳам, хочга михланмаганлар ҳам.**

Бу ақидалар Қуръони каримдаги кўплаб ояти карималарда очиқ-ойдин баён қилинган. Унда нима учун мусулмонлар ўзларининг ҳақликларига насронийларнинг Инжилни далил қилиб келтиришлари керак? Чунки болалигидан ғояларни исбот талаб қилмай қабул қилишга ўргатилган кишиларга кўп дуч келамиз. Бугунги кунда насронийлар Ҳақни қидириб юрибдилар. Улар бугун бир неча аср аввал сўрашга журъат қила олмаган саволларини бермоқдалар.

Бу саволлар қуйидагилардир:

- 1) **Ийсо алайҳиссалом Худомилар?**
- 2) **Ионанинг мўъжизаси нима эди?**
- 3) **Инжил Парвардигорнинг Каломими?**
- 4) **Тошни ким суриб қўйган эди?**
- 5) **Ийсо алайҳиссалом ёлғончи эдиларми?**

Насроний биродарларимизга айтаман: аҳли китобга қаранг, Қуръони каримда улар қандай ҳурмат билан тилга олинган? Уларнинг тафаккурини икки минг йилдан буён чирмаб ётган занжирлардан қутулишга ёрдам бериш ҳар бир мусулмоннинг бурчидир. Буни бизга Қуръони карим ўргатади: “(Эй уммати Муҳаммад,) сизлар одамлар учун чиқарилган миллатларнинг энг яхшиси бўлдингиз. Зеро сизлар яхши амалга буюрасиз. Исён — ғуноҳдан қайтарасиз ва Аллоҳга иймон келтирасиз. Агар аҳли китоб ҳам иймон келтирганда эди, ўзлари учун яхши бўларди. Улардан (Муҳаммад алайҳиссаломнинг ҳақ пайғамбар эканлигига иймон келтирган) мўминлари ҳам бор ва (лекин) уларнинг кўплари итоатсиз кимсалардир (Оли Имрон сурасининг 110-ояти).

Биз бу ва бошқа китобчаларимизда насронийларнинг ақидаларига раддия билдириш учун уларнинг энг нуфузли деб биладиган китоблари — Инжилдан ва унинг ўз мантиқидан фойдаландик. Аллоҳ таоло Зулжалоли вал-икром ўз махлуқотларини ҳидоят қилиш учун шу усулни қўллади.

Қуръони карим мусулмонларга яҳудий ва насронийларнинг «НАЖОТ ТОПИШГА» фақатгина ўзларининг ҳақлари бор, деган ақидаларини исботлаш учун далил келтиришни сўрашга буюради:

(Эй Муҳаммад алайҳиссалом) айтинг: «Агар ростгўй бўлсангиз, ҳужжатларингизни келтирингиз!» (Бақара сурасининг 111-ояти).

Насронийлар Инжилни мингдан ортиқ тилга таржима қилиб бўлдилар, уни дунёнинг барча чеккаларига тарқатмоқдалар, дунё халқларини қўрқитиб, уларни «БЕГУНОҲ ҚОН»га, Ийсо алайҳиссалом инсониятнинг ғуноҳлари учун ҳалок бўлганига ва у зотнинг ягона ҳалоскор, нажоткор эканига иймон келтиришга ундамоқдалар. Бироқ, буларнинг барчаси насронийларнинг ўз Муқаддас Китобларидаги очиқ-ойдин шаҳодатларга тескаридир. Биз уларни (насронийларни) бу саробдан ҳалос қилишга бурчимиз, ва уларнинг бундай ақидаларини инкор қилиш учун уларнинг ўз қарашлари, ўз мантиқларидан фойдаланишдан яхши усул йўқдир.

Русчадан Озод таржимаси.

МУҲАРРАМ ОЙИНИНГ ФАЗЛИ

Йил алмашинувини нишонлаш, бунга атаб байрам уюштириш қадимдан кўпчилик халқларнинг одати, анъанаси бўлиб келган. Мисрликлар йил санасини ҳар бир сулоланинг ҳукмронлиги бошланишидан ҳисоблашган бўлса, римликлар милoddан олдинги 753 йилдан, яъни Римга асос солинганидан бошлаб юритишган. Яҳудийлар буни гўё дунё яратилган милoddан олдинги 3761 йилдан ҳисоблашган бўлса, Искандария солномаси олам яралишини милoddан олдинги 5493 йилдан бошлайди.

Тақвим ислоҳ қилингунга қадар Русияда янги йил византияликларнинг амалдаги йил ҳисоби бўйича 1 сентябрда нишонланган. Бу йил санаси "Оламнинг яратилиши"дан, яъни милoddан олдинги 5509 йил 1 сентябрдан юритилар эди. Жон-жаҳди билан Русияни оврупалаштиришга интилган подшоҳ Пётр Биринчи ўзининг 1699 йил 15 декабрдаги фармони билан Русда йил бошини 1 январдан деб белгилади ва "Исо Масиҳ таваллуди"дан бошланган Ғарбий Оврупа милoddий санасини жорий этди.

Милod – луғатда «туғилиш» дегани. Ҳазрати Исо алайҳиссалом туғилганларидан бошланган деб ҳисобланувчи йил санаси «милoddий йил» дейилади. Умуман Қуёш санаси (шамсий йил ҳисоби) биринчи марта мисрликлар томонидан татбиқ этилган. Мисрнинг илк қуёш тақвими милoddан олдинги 45 йилда Рим ҳукмдори Юлий Цезар томонидан олинган ва «Юлиан тақвими» деб номланган римча тақвим юзага келган. Милoddий сананинг 1582 йилида эса бу тақвимни Папа Григор XIII ислоҳ қилиб, ҳозирги Григориан тақвимига асос солган. Милoddий сана номига номувофиқ тарзда Исо алайҳиссалом мавлудидан (туғилишидан) саккиз аср кейингина насроний Оврупада қўлланила бошлаган. Ислом олимлари ҳисобига кўра, «Исо алайҳиссалом туғилган йил билан милoddий сана орасида уч ёки тўрт йиллик катта бир тарихий хато бор». Мусулмонлар тақвим юритишда ҳижрий-қамарий сана ҳисобидан фойдаланишади.

Мусулмонлар ҳаётида эса ҳижрий йил санаси жорий этилган. Ҳижрий сана (йил) ҳисоби

Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг Маккадан Мадинага ҳижрат қилишлари (кўчишлари) дан ҳисоблана бошлаган ва 622 йилнинг 16 июлидан амалга киритилган. У ҳижрий 17 (милодий 638) йили халифа Умар ибн Хаттоб (розияллоҳу анху) томонидан жорий этилган. Ҳижрий йил ой ва кунлар кунлари асосида олиб борилишига қараб ҳижрий-қамарий ва ҳижрий-шамсий деб юритилди. Ҳижрий-қамарий йил 354 кеча-кундуз бўлгани учун йилига 11 кундан орқада қолиб, ҳар 33 йилда ҳижрий-шамсий санадан бир йил кам бўлади. Муҳаррам, сафар, рабиъул-аввал, рабиъус-соний, жумадил-аввал, жумадис-соний, ражаб, шаъбон, рамазон, шаввол, зулқаъда, зулҳижжа ҳижрий-қамарий сана ойлари дидир.

Ҳижрий сананинг йилбошиси бўлмиш биринчи ойнинг номи "муҳаррам" луғатда «уруш ҳаром қилинган, ҳурматланган» маъноларини билдиради. Ҳижрий-қамарий тақвим бўйича йилнинг биринчи оyi. Муҳаррамнинг биринчи куни янги сананинг бошланиши ҳисобланади. Муҳаррам – Аллоҳ таоло уруш ва жанжалларни, қон тўкишни ҳаром қилган тўрт ойнинг бири, унинг Аллоҳнинг оyi деган номи ҳам бор. Муҳаррам оyi ражаб, зулқаъда, зулҳижжа ойлари каби "ҳаром ойлари" саналади. Бу ойда энг улуғ кунлардан Ашуро бор, у муҳаррамнинг ўнинчи кунидир. Бу ойнинг тўққизинчи, ўнинчи кунлари рўза тутиш суннатдир.

Абу Ҳурайрадан (розияллоҳу анху) ривоят қилинади: "Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам "Рамазондан кейинги энг афзал рўза Аллоҳнинг муҳаррам ойидаги рўзасидир, фарз намозидан кейинги энг афзал намоз тунги намоздир", дедилар" (Имом Муслим, Абу Довуд, Термизий, Насоий ривоят қилишган). Алидан (розияллоҳу анху) ривоят қилинган ҳадисда бундай дейилган: "Бир одам келиб, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламдан "Рамазондан кейин қайси ойнинг рўзасини тутишимни буюрасиз?" деди. У зот: "Агар рамазондан кейин рўза тутмоқчи бўлсанг, муҳаррамни (нг рўзасини) тут. Чунки у Аллоҳнинг ойидир. Унда Аллоҳ бир қавмнинг тавбасини қабул қилган ва бошқа қавмларнинг тавбасини ҳам қабул қилади", дедилар" (Имом Термизий ривоят қилган).

Муҳаррам ойида энг улуғ кунлардан Ашуро бор. Ойнинг ўнинчи куни шу ном билан машҳур бўлган. Ҳакам ибн Аъраждан (розияллоҳу анху) ривоят қилинади: "Замзам олдида ридоси устида ёнбошлаб ётган Ибн Аббоснинг олдида бориб, "Менга Ашуро рўзаси ҳақида хабар бер", дедим. У: "Муҳаррамнинг ҳилолини кўрсанг санаб бор, тўққизинчи куни рўза тутган ҳолда тонг оттир",

деди. Мен: "Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам унинг рўзасини шундай тутармидилар?" деб сўрасам, у: "Ҳа", деди" (Муслим, Абу Довуд, Термизий, Насоий ривоят қилишган).

Ибн Аббосдан (розияллоҳу анхумо) ривоят қилинади: "Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Ашуро куни рўзасини тутдилар ва бу куннинг рўзасини тутишга буюрдилар. Одамлар: "Эй Аллоҳнинг Расули, бу кунни яҳудий ва насоралар улуғлашади", дейишди. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам: "Келгуси йил келса, иншаааллоҳ, тўққизинчи куннинг ҳам рўзасини тутамиз", дедилар. Аммо келгуси йил келмай туриб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам вафот этдилар" (Имом Муслим ва Абу Довуд ривоят қилишган).

Яна шу кишидан ривоят қилинган ҳадисда келишича, "Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Ашуро рўзасини ўнинчи куни тутишга буюрдилар" (Имом Термизий ривояти).

Бу борадаги ҳадисларни жамлаб, ўрганиб чиққан уламоларимиз муҳаррам оyi тўққизинчи ва ўнинчи кунининг рўзасини суннат ҳисоблашади ва "Ашуро кунининг ёлғиз ўзида рўза тутиш макруҳдир", дейишади.

Муҳаррам ойида содир бўлган муҳим воқеалар ушбулардир:

– Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам пайғамбарликларининг еттинчи, яъни милодий 616 йили Қурайшийлар Пайғамбарга ўчакишиб Ҳошимийлар билан ижтимоий-иқтисодий муносабатларни узишди ва уларга қарши қамал эълон қилишди.

– Ҳижрий тўртинчи йили муҳаррам ойида Бани Асад ҳодисаси рўй берди, яъни ушбу қабила Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга қарши уруш очиш ҳаракатини бошлаган, шунда уларга қарши Абу Салама бошчилигидаги бир юз эллик нафар мусулмонлар гуруҳи юриш қилиб, уларни енгган.

– Ҳижратнинг еттинчи йили шу ойда яҳудийлар томонидан Ислон давлатига таҳдид солиб турадиган ҳарбий истеҳкомга айлантирилган Хайбарни фатҳ этиш бошланди.

– Яна шу йили муҳаррам ойида Пайғамбар алайҳиссалом Византия, Форс, Миср, Ҳабашистон, Уммон, Яман, Баҳрайн, Ямома ҳукмдорларига Ислонга даъват этиб расмий мактублар юбордилар.

– Саккизинчи ҳижрий йили шу ойда Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг қизлари Зайнаб бинти Муҳаммад (розияллоҳу анҳо) вафот этдилар.

АЛЛОҲ ЙЎЛИДА ДЎСТЛАШИШ

Қуръони каримда мўминлар ўзаро бир-бирларига дўсту биродар эканликлари баён қилиниб: “Албатта, мўминлар динда ўзаро биродардирлар...” дейилган (Ҳужурот сураси, 10-оят). Агар бу дўстлик Аллоҳ учун бўлса, у яна ҳам мустаҳкам бўлади. Чунки, Аллоҳ розилиги учун бўлган дўстликка ҳеч қандай дунёвий ғараз аралашмайди. Бошқача қилиб айтганда, дунёвий ишлар юзасидан сан-манга бориб қолган тақдирда ҳам уларнинг дўстлигига путур етмайди.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда айтилишича, Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам: “Аллоҳ таоло ҳеч қандай соя бўлмайдиган қиёмат кунда етти тоифа инсонларга Ўзининг аршиси соясидан жой беради. Улардан бири Аллоҳнинг розилиги учун дўстлашган инсонлардир”, деганлар.

Бошқа бир ҳадисда эса: “Аллоҳ йўлида дўстлашган

инсонлар учун охиратда нурдан минбарлар барпо қилинади. Уларни кўриб ҳатто пайғамбарлар ва шаҳидлар ҳам ҳавас қиладилар”, деб марҳамат қилганлар (Имом Термизий ривояти).

Дарҳақиқат, аҳли солиҳ кишилар билан ошно бўлган инсон ҳеч қачон панд емайди. Бундай кишилар билан дўстлашиш нафақат дунёда балки, охиратда ҳам фойда бериши Қуръони каримда баён қилинган (Зухруф сураси, 67-оят). Шунингдек, бетавфик, нодон инсонлар билан дўстлашиш дунёда шармандалиқ, охиратда эса хасрату надомат келтириши ҳам очиқ равшан баён қилинган (Фурқон сураси, 27-29-оятлар). Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам бир ҳадисларида: “Киши ўз биродарининг динида бўлади”, деган бўлсалар, бошқа бир ҳадисда эса: “Сен ўзинг дўстлашаётган одамнинг хулқи атвори, унинг қандай

одам эканлигига эътибор бергин”, деб марҳамат қилганлар. Халқимизда ҳам: “Сен менга дўстларинг кимлигини айт, шунда мен сенга қандай одам эканлигини айтаман”, деган бир гап бор.

Дарвоқеъ, бирор инсонга баҳо беришда унинг ёру биродарлари қандай одамлар эканлигига қаралади. Агар улар баобрў, дину диёнатли кишилар бўлса, ўзгалар назарида унинг ҳақида ҳам шундай фикр пайдо бўлади. Борди-ю, ошнолари Худони танимайдиган, бировнинг ҳаққидан кўрқмайдиган, муттаҳам кишилар бўлса, уларнинг касофати туфайли биродари ҳам ёмон отлик бўлиши табиий. Шундай экан, муслмон киши дунё ва охирати учун манфаатли бўлган инсонлар билан ошно бўлишга эътибор бермоғи лозим.

Ислом дини инсонларни доимо бир-бирлари билан яхши муомалада бўлишга буюрар экан, уларнинг муомалалари беғараз бўлиши учун ўзаро муносабатлари ҳам самимий бўлиши лозимлигини таъкидлайди. Зеро, инсон табиатан киришимли қилиб яратилган, яъни у жамиятдан ажралиб, алоҳида яшай олмайди. Шундай экан, мўмин киши диний ва дунёвий ишларини тўғри йўлга қўйишда солиҳ дўсту ёрларни танлаши лозим.

ТИЛ – ҚАЛБ ТАРЖИМОНИ

Маълумки, қалб инсон ҳаёти учун зарур бўлган энг нозик ва ҳассос аъзодир. Шунинг учун ҳам динимиз таълимотида қалбни турли иллатлардан асрашга тарғиб қилинган. Қалбни асрашда инсон аввало тилига алоҳида эътибор бериши лозимлиги таъкидланган. Чунки, тил қалбга яқин жойлашган бўлиб, унинг ростгўй ва тўғрилиги ёки аксинча бўлишлиги қалбга таъсир ўтказди.

Барчамизга маълумки, Аллоҳ таоло инсонни ер юзига халифа қилиб яратиб, унинг фаровон ҳаёт кечириш йўлини баён қилувчи илоҳий таълимотни нозил қилди. Бу таълимот инсониятни барча моддий ва маънавий иллатлардан тозалаб, уларнинг икки дунё саодатига мушарраф бўлишларига сабаб бўлади. Бу ҳақда Қуръони каримда шундай марҳамат қилинади:

“Эй, одамлар! Сизларга Раббингиздан ваъз (насиҳат), диллардаги нарсаси (ширк ва бошқа иллатлар)га шифо ва мўминларга ҳидоят ва раҳмат келди” (Юнус сураси, 57-оят).

Ҳикоя қилишларича, олис бир қишлоққа бир гуруҳ табиблар зиёратга боришиб, зиёрат асносида ерлик аҳолини муолажа қилмоқчи бўлишибди. Табиблар шикоят билан келган беморларга бирма-бир ташхис қўйиб, муолажа қилишибди. Ажабланарлиси шундаки, табиблар шунча беморнинг орасида бирорта ҳам қалб касаллигидан шикоят қилиб келган беморни учратишмабди. Илгари бундай ҳолатга дуч келмаган табиблар ҳайратланишиб, бу қишлоқ аҳолиси қалб касаллигининг бирорта ҳам туридан оғримаслигининг сабабини ахтара бошлашибди. Ўзларича, балки бу қишлоқнинг ҳавоси тозадир, ёки суви шифобахшдир, ёки яна бошқа ғайритабиий жиҳатлари бормикан, деб ўйлашибди. Аммо, бирорта ҳам тахминлари тўғри чиқмабди. Ниҳоят

улар бунинг сабабини қишлоқ аҳолисининг ўзидан сўрашга мажбур бўлишибди. Шунда, ўша қишлоқ халқининг кексалари: Бизлар муслмонмиз. Динимизда ғийбат, ҳасад, кўраолмаслик, бировга нисбатан кек ва адоват сақлаш каби иллатлар ҳаром қилинган. Шунинг учун биз мазкур иллатлардан ҳазар қиламиз, бирор кимсага нисбатан бундай муносабатда бўлмаймиз. Аксинча, ўзаро ҳурмат ва иззатда яшаймиз. Ана шунинг учун ҳам бирортамизнинг қалб касаллигидан шикоятимиз йўқ, деган эканлар.

Маълумки, Аллоҳнинг инсонга берган энг улуғ неъматларидан бири тилдир. Тил инсонларнинг ўзаро муомалаларида фикрларини баён қилишлари, ички кечинмаларини ифодалашлари учун, қолаверса Аллоҳни зикр қилиш, Қуръон тиловат қилиш, одамларни ҳидоят йўлига чақириш каби Аллоҳ рози бўладиган ўринда ишлатиш учун берилгандир. Тил инсоннинг ақл идрок ва маънавиятини намоён қилувчи асосий аъзодир. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: “Мўмин кишининг тили қалбининг орқасида бўлади. Мунофиқнинг тили эса қалбининг олдида бўлади. Мўмин киши аввал ўйлаб кейин сўйлайди. Мунофиқ эса, аввал сўйлаб кейин ўйлайди”, деганлар. Халқимизда ҳам “Аввал ўйла, кейин сўйла” деган мақол бекорга айтилмаган.

Тил инсон аъзолари ичидаги энг кичиги бўлишига қарамай, у бошқа аъзолар қила олмайдиган ишларни қилишга қодирдир. Тилнинг тўғри бўлишлиги бошқа аъзоларнинг иши яхши бўлишлигига сабаб бўлади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадисларининг бирида: “Банданинг имони мукаммал бўлмайди, токи қалби тўғри бўлмагунча. Қалби тўғри бўлмайди, токи тили тўғри бўлмагунча”, деб марҳамат қилганлар.

Аллоҳ таоло Қуръони каримда: “Эй мўминлар! Аллоҳдан кўрқингиз ва тўғри сўзлангиз! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглаб ва гуноҳларингизни мағфират этар...”, деган (Аҳзоб сураси, 70-71-оятлар).

Бошқа аъзоларга қараганда тилнинг имконияти кенг бўлганлиги боис, динимиз таълимотида тилга алоҳида эътибор билан қаралади. Шунинг учун ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: “Ким менга икки жағи ва икки оёғи орасидаги нарсани сақлашга кафолат берса, мен унга жаннатга киришни кафолат бераман”, деб марҳамат қилганлар.

Юқоридагилардан хулоса қилиб айтиш мумкинки, инсоннинг инсонийлиги унинг тилига қай даражада эътибор беришига боғлиқ экан. Зеро, Аллоҳ таоло Ўзининг “мутакаллим”, яъни сўзлагувчи деб аталмиш сифатидан башариятга ҳам озгина улуш берган экан, инсонлар буни катта неъмат деб билиб, ундан фақат хайрли мақсадда фойдаланмоқлари лозим.

**Раҳматуллоҳ САЙФУДИНОВ,
Тошкент шаҳридаги “Хўжа Аламбардор”
жомеъ масжиди имом-хатиби,
“Йил имоми – 2011” кўрик- танлови голиби**

АЛЛОҲ

ТАОЛОНИНГ “МАКР”И

Аллоҳ таоло бундай марҳамат этади: “Улар макр (ҳийла) қилдилар. Аллоҳ ҳам макр (ҳийла) қилди. Аллоҳ макр (ҳийла) қилувчиларнинг «зўри»дир. (Оли Имрон сураси, 54-оят). Ушбу оятнинг шарҳида “Тафсири Ҳилол”да қуйидагилар келтирилади: “Маълумки, макр (ҳийла) ёмон сифатдир, уни Аллоҳ таолога нисбатан ишлатиб бўлмайди. Лекин араб тили қоидаларида «мушокала» деган қоида бор. «Мушокала»нинг луғавий маъноси «шаклда ўхшаш бўлиш»дир. Балоғат қоидаси бўйича, маънолари ҳар хил бўлган баъзи бир ишларга нисбатан бир хил сўзларнинг ишлатилишига «мушокала» дейилади. Бану Исроил Ийсо алайҳиссаломни хочга осишни ва ўлдиришни хоҳлаб, қўлларидан келган макр-ҳийлаларни қилдилар. Аллоҳ эса у кишини қўтқаришни ва Ўзига кўтаришни ирода қилди. Аллоҳнинг тадбири амалга ошди. Маккор яҳудийларнинг ҳийласи ўтмади”. Ислом дини инсониятга юборилган охириги дин бўлгани учун Қуръони каримнинг ҳукмлари ҳам қиёматгача боқийдир. Бунини бугунги кун мисолида ҳам яққол кўриш мумкин.

Сир эмаски, Ғарб олами Америка бошчилигида Ислом ва мусулмонларга қарши ҳар-хил ҳийла-найранг ва фитна-қабохатларни уюштириб келишяпти. Бу борада улар турли макр-ҳийлаларни қилиб кўришмоқда. Бунга сабаб, аввало мусулмонларнинг заифликлари, ўз динларини ҳимоя қилишга ожизликларидир. Балки, энг асосий сабаб уларнинг тарқоқликлари, илмсизлик туфайли ғанимлар фитнасига осонгина учишларидир. Нима бўлганда ҳам ҳозирда Ислом олами куч-қудрати ва бойлигига қарамай заиф ҳолдадир. Бундан эса асосан насроний олами, қолаверса уларнинг тизгинидаги янги мустамлакачилар «усталик» билан фойдаланиб қолишга ҳаракат қилмоқда.

Ҳа, айнан фойдаланиб қолмоқчи бўлишяпти. Лекин улар бир муҳим нарсани – Исломни бандаларига рози бўлиб туширган, уни ҳар қандай ҳолатда ҳам асраб қоладиган Эгаси бўлмиш Аллоҳ борлигини унутган кўринишади. Ғарб олами Аллоҳнинг нури бўлмиш Исломни таг-туғи билан йўқ қилиш истагидадир. Бу борада у тўхмат ва фитнанинг ҳеч бир туридан парҳез

қилиб ўтирмайди. Гоҳ Ислом ҳақида ҳар хил номақбул сўзлар тарқата бошлайди, гоҳ охирзамон Пайғамбари ҳақида куракда турмайдиган тўхмат ва бўҳтон уюштиради. Гўёки Ислом душманлари бу билан Аллоҳнинг нурини оғизлари ила «пуфлаб» ўчирмоқчи бўлишади. Аллоҳ эса уларга жавобан: **“Улар Аллоҳнинг нуруни (яъни Исломни) оғизлари (яъни ҳеч қандай ҳужжатсиз беҳуда гаплари) билан ўчирмоқчи бўладилар. Аллоҳ эса – гарчи (кофирлар) ёмон кўрсалар-да – ўз нуруни комил қилишни (яъни ҳар тарафга ёйишни) истайди”** (Тавба сураси, 32-оят). Улар гўё Исломни қоралаб, бу дин ва мусулмонлар ҳақида турли-туман бўҳтон, ёлғон-яшиқ гаплар тарқатиб, макр-ҳийла ишлатган бўлишади. Аммо Аллоҳ ҳам уларга атаб макр тайёрлаб қўйган бўлади. Натижа эса нима билан тугаётганини ҳозир сизлар билан ўрганиб чиқамиз.

Аввало улар Ислом динининг ўзига осилиб кўришди. Қўлларидан келганча уни қоралаб, ёмонлаб кўрсатмоқчи бўлишди. Бу борада ҳеч қандай бўҳтон-тўхматлар тарқатишдан тап тортишмади. Эмишки, Ислом эскилик сарқити эмиш. Бу дин бойлар ва зўрлар томонидан оддий халқни эзиш учун “ўйлаб топилган”миш. Унга ақлсиз, маданиятдан ортда қолганларгина эргашармиш. Улар Исломни ҳатто «эскича» деб номлаб, халқ онгига сингдира бошлашди. Улар наздида Ислом илмга, маърифатга батамом зид эмиш. Исломга эргашганларнинг бари илмсиз, оми, қоқоқлар эмиш. Шу каби ёлғонлар билан оламга тинмай жар солишди. Бунинг учун бор мафкура усулларидан – телевидение, радио, кино, газета, журнал каби оммавий ахборот воситаларидан кенг қўламда фойдаланишди. Турли-туман китоблар нашр қилишди. Мақсадга эришиш йўлида ҳар қанча маблағни аямай сарф қилишди. Улар ўзларининг бу ҳаракатларидан хурсанд эдилар. Шу йўл билан Исломни батамом йўқ қилиб юборамиз, деб ўйлаган эдилар. Исломга бирор кимсанинг кириши у ёқда турсин, ҳеч ким бу диннинг ёнидан ҳам ўтмайди, дея хомхаёл суришган эди.

Бу уларнинг макру ҳийлаларидан бир кўриниш эди, холос. Хўш, бор воситаларни ишга солиш, қанчалаб

куч ва маблағни совуриш, шунча ҳаракат ва фаолликлардан кейин нимага эришишди?! Ҳеч нарсасига! Аксинча, эришганлари ҳам ўзлари ёқтирмаган нарсалар бўлди. Оммага қанчалар ёлғон сўзлашмасин, одамларни Исломдан қайтаришга қанчалар уринишмасин, ўйлаганларининг, режаларининг акси бўлди: инсонлар Исломга янада қизиқиб, гуррас-гуррас кира бошлашди. Аллоҳ уларнинг Исломга қарши йўналтирган, одамларни Исломдан қайтаришга қаратилган барча ҳатти-ҳаракатларини Исломга бўлган даъватга айлантириб қўйди. БУ ЭСА АЛЛОҲНИНГ “МАКР”И ЭДИ.

Энди уларнинг Исломни ёмонотлиққа чиқариш учун қилган ҳаракатлари фойда, манфаат бермагач, унинг пайғамбари Муҳаммад мустафога (соллаллоҳу алайҳи васаллам) осила кетишди. Эмишки, у ёлғончи, иззатталаб, шаҳвоний хирсларга берилган бир кимса экан. Ўз шаҳватини қондириш йўлида ҳар нарсани қилган эмиш. Ҳатто тутинган ўғлининг хотинига ишқи тушгач, уни ажратиб олиб ўзи уйланган эмиш. Шу каби ёлғон, таги йўқ, аслида мутлақо бўлмаган, тухмат-бўхтонга тўла гапларни тарқатиб, у зотнинг шаънини булғамокчи, “Ҳой мусулмонлар, шундай ахлоқсиз одамга эргашиб юрибсизларми?” дегандай одамларни Исломдан тўсмоқчи бўлишди. Афтидан, улар одамларни ўзлари каби, ақлсиз, фаҳм-фаросатсиз дея гумон қилишган, шекилли!

Улар бу йўлда ҳеч нарсадан тортиниб ўтиришмади, қанча-қанча маблағни аямай сарф қилишди. Ҳар доимгидек ўз ҳаракатларидан хурсанд эдилар. Бу уларнинг яна бир ҳийла-найранги эди. Натижа эса... улар кутганидан бошқача бўлди. Одамлар Ислом элчиси Муҳаммаднинг (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ҳаётларини, у зот келтирган таълимотларни ўрганишни бошлаб юборишди. У зот ҳақларида қанча маълумотга эга бўлишса, Пайғамбарга меҳрлари, муҳаббатлари шунча оша бошлади. Ҳатто уларнинг ичидан бир киши (Майкл Х. Харт) отилиб чиқди. У дунёда улкан из қолдирган буюк кимсаларнинг рўйхатини тузиб, биринчи ўринга Аллоҳнинг элчиси, комил хулқ эгаси, коинот фаҳри, оламлар сарвари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг номларини қўйса бўладими! Яна ўша ҳолат – ҳамманинг тилида Ислом ва унинг пайғамбари, яна кўпчиликнинг Исломни ҳақ дин дея эътироф этиб, мусулмонликни қабул қилиши...

Шу орада бир давлатда (Дания) ҳамма тинчгина яшаб, ҳамма ўз динига эътиқод қилиб юривди. Фуқаролар тинч, осуда ҳаёт кечирарди. Ораларидан бир фитначи чиқиб, биз ҳам Исломни йўқ қилишга бир уриниб кўрайлик-чи, деди чоғи, охирзамон Пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламни расмда ҳақоратомуз ифодаламақчи бўлди. Аммо унинг бу фитнаси ҳам тескари натижа берди: бу уринишлар дунё халқлари ичида Исломга энг кам қизиқаётган данияли-

ларнинг, Скандинавия ўлкасидаги бошқа халқларнинг Исломга қизиқиши ниҳоятда ортиб кетиши ва минглаб насроний кишиларнинг мусулмон бўлиши билан якун топди. Икки йил мобайнида шу давлатнинг юз мингга яқин аҳолиси Ислом динига кирди. Улар макр қилмоқчи бўлишган эди, аммо Аллоҳнинг иродаси бундан устун чиқди. БУ ЭСА АЛЛОҲНИНГ ЧИНАКАМ “МАКР”И ЭДИ.

Аламзада ғанимларнинг Исломни унинг пайғамбари орқали қоралаб, ёмонотлиқ қилишлари натижа бермагач, энди аёлларга осила кетишди. Эмишки, Ислом аёлларни инсон ўрнида кўрмас эмиш. Уларнинг ҳеч қандай ҳақ-ҳуқуқлари йўқ эмиш. Мусулмонлар аёлларини тўрт девор ичига қамаб, ҳижоб ўратиб, уйдан чиқармасмиш. Аёл зотини фақат ва фақат хорлармиш. Ҳасад ва алам чирмаб ташлаган ғаразгўйлар ўзларича зўр мавзу топган бўлишди. Энди Исломнинг заиф нуқтасини топдик, дейишди. Шу тариқа ёмонлайверсак, Исломга ҳеч ким яқин йўламас, деб ўйлашди. Бу йўлда миллионлаб доллар, евро маблағни аямай сарф қилишди. Улар, ҳар галгидек, ўз ҳатти-ҳаракатларидан ва қилмишларидан хурсанд бўлишди. Бу гўё уларнинг ўзларича ўйлаб топган ҳамда амалга оширган энг самарали ва даҳшатли макр-найранглари эди.

Муттаҳам ғанимлар яна алданиб қолишди, кутганларининг ғирт тескарисини бўлди. Макр-ҳийлалари туфайли Исломга киришда ҳозиргача эркаклардан ортда қолиб келаётган Фарбдаги аёлларнинг эркакларга етиб олиб, ҳатто ўзиб кетишлари билан якун топди. Ҳа, айнан аёллар шу «чақирик»қа лаббай деб жавоб беришди. Дунё оммавий ахборот воситаларининг статистик хабарларига кўра, ҳозирги пайтда Исломни қабул қилаётганларнинг 70 фоизини айнан аёллар ташкил қилган. Исломга кирганларнинг 80 фоизи эса айнан насронийликни тарк этиб, Исломга ўтган экан. БУ ҲАМ АЛЛОҲНИНГ “МАКР”И ЭДИ.

Шу далилларнинг ўзи етарли бўлса керак! Ушбу мақоламизда ҳеч қандай шарҳларга ва исботларга тўхталиб ўтирмадик. Бирор кишига раддия ё норозилик ҳам билдирмадик. Фақат Аллоҳнинг бундан ўн беш аср олдин нозил қилган оятининг дунё ҳаётидаги тантанаси қай тарзда кечаётганини кўрсатиб қўймоқчи бўлдик. Яна бир бор ҳар нарсасига қодир Аллоҳнинг ушбу сўзларини эслаб, мақолага якун ясаймиз: Албатта улар ҳийла-найранг қиларлар. Ва Мен ҳам ҳийла қилурман. Муҳлат бер кофирларга, уларга озгина муҳлат бер (Яъни, шошилманг. Уларга ҳийла-найранг қандай бўлишини оз фурсат ичида кўрсатиб қўюрман).

Хайруллоҳ ҲАБИБУЛЛОҲ.

Абу Абдуллоҳ Амр ибн Осс ибн Воил ас-Саҳмий (розиаллоҳу анҳу) улуғ саҳобалардан бўлганлар. Ясрибга кўчиш воқеасидан эллик йил олдин Маккада туғилганлар, Қурайш қабиласидан. Муовия, Муғийра, Зайд каби арабларнинг тўрт буюк даҳоларидан бири эди. Амр Исломга кирмасидан олдин Расулulloҳга (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ашаддий душман бўлган. Бироқ Ҳандақ ғазотидан кейин бу кишида кескин ўзгариш содир бўлди. Макка фатҳидан ярим йил аввал Холид ибн Валид, Усмон ибн Талҳа билан Мадинага кўчиб бордилар. Расули акрам ҳузурларида шаҳодат калимасини айтиб, аввалги гуноҳлари авфини сўрадилар. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) унга бир неча вазифаларни ишониб топширдилар. Макка фатҳидан сўнг Ўрдун ҳукмдори олдиғага элчи қилиб жўнатдилар. У киши Пайғамбаримиз вафотларигача ўша ерда волий (ҳоким) бўлдилар. Миср эгаллангач, унга волий этиб тайинландилар. Расули акрамдан 39 та ҳадис ривоят қилганлар. Ҳижрий 43 (милодий 664) йили Мисрда вафот этганлар, қабрлари Жабали Муқаттамда.

Амрнинг отаси Осс ибн Воил Саҳмий Қурайш қабиласи ичидаги энг обрўли Бани Саҳм уруғининг кўзга кўринган арбобларидан эди. "Фил ҳодисаси"дан тўрт йил ўтганда унинг хотини Набиға бинти Хармала ўғил туғди. Унга Амр деб исм қўйишди. Амр Қурайш зодагонларидан бири фарзанди сифатида яхши тарбия топди. Осс ибн Воил қабиласининг юқори мартабали кишиларидан бўлишига қарамай, унда жоҳилият жамиятининг турли ёмонликлари керагича бор эди.

Аллоҳ таоло Муҳаммадни (соллаллоҳу алайҳи васаллам) Пайғамбар этиб юборганида Осс ибн Воилнинг барча разилликлари юзага чиқди. У Расулulloҳга (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ва Исломга тиш-тирноғи билан қарши турди. Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ўғил фарзандлари турмаганини рўқач қилиб, Осс ибн Воил ва унинг шериклари мусулмонлар раҳбарига тўхмат қилишди, бу билан Ислом обрўсини тўқишга уринишди. «Муҳаммаднинг орти кесик, ишини давом эттирадиган ўғил фарзанди йўқ. У вафот этганидан сўнг ҳамманинг ёдидан чиқиб кетади», дейишгача боришди. Ана шунда Аллоҳ таоло Ўз ҳабибига тасалли бериб, душманларга раддия сифатида Кавсар сурасини нозил қилди: "Албатта, Биз сизга Кавсарни ато этдик. Бас, Раббингиз учун намоз ўқинг ва қурбонлик қилинг. Албатта, ғанимингиз ўзининг орти кесик".

Исломга ашаддий душманлардан бирининг ўғли сифатида Амр ҳам Исломга ғаним бўлиб ўсди. Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи васаллам) Пайғамбар

АМР ИБН ОСС

бўлганларида Амр ибн Осс ўттиз олти ёшда эди. У Макка мушриклари зулмидан қочиб, Ҳабашистонга борган мусулмонларни Ҳабашистон пошоҳига ёмонлаб, қайтариб келиш учун юборилган икки Қурайш элчисининг бири бўлди. Амр ибн Осс кейин ҳам ўз ишлари билан тез-тез Ҳабашистонга бориб турди. У ҳар борганида Нажоший билан кўришиб, суҳбат қураб эди. Охири боришида улар суҳбати Муҳаммадга (соллаллоҳу алайҳи васаллам) бориб тақалди. Шунда Ҳабашистон подшоҳи Амрдан нега Аллоҳнинг ҳақ Расулига эргашмай юргани ҳақида сўради. Бунга Амр: "У шундай эргашиладиган кишими?" деган савол билан жавоб берди. Подшоҳ: "Ҳа, Амр, сен унга итоат қил, эргаш! Аллоҳга қасам, у ҳақ устидадир! Албатта, у ўзига қаршилиқ қилганлардан устун келади!" деди.

Бу гаплар Амрга қаттиқ таъсир қилди. У шошиб юртига жўнади. Аллоҳ таоло Амр қалбига Ислом муҳаббатини солиб қўйган эди. У тўғри Мадинаи мунавварага йўл олди. Йўлда ўзига ўхшаш яна бир араб улуғи Халид ибн Валидга дуч келди. У ҳам мусулмон бўлиш учун Мадинага, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига кетаётган экан. Уларга Усмон ибн Талха ҳам қўшилди. Учовининг Мадинага келаётганини эшитган Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ниҳоятда хурсанд бўлдилар.

Имом Муслим Амр ибн Осснинг (розияллоҳу анҳу) мусулмон бўлиши ҳақида унинг ўзидан қуйидагиларни ривоят қилади: «Мендан кўра Расулulloҳни (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ёмон кўрадиган, агар қўлимга тушсалар ўлдирмай қўймайдиган одам бўлмаса керак, деб ўйлардим. Аллоҳ таоло қалбимга Исломни солиб қўйганида Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам) олдиларига бориб: "Қўлингизни беринг, аҳд-паймон қилай", дедим. У зот қўлларини узатдилар, шунда қўлимни тортиб олдим. У зот: "Сенга нима бўлди, эй Амр?!" дедилар. "Шарт қўймоқчи бўлдим", дедим. "Нимани шарт қўясан?" дедилар. "Мағфират қилинишимни", дедим. "Ислом ўзидан олдинги нарсани ювиб юборишини, кўчиш ўзидан олдинги нарсани ювиб юборишини билмасмидинг?" дедилар. Шу соатдан бошлаб менга Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи васаллам) сеvimлироқ одам бўлмай қолди. Мен учун у зотдан улуғроқ бирор одам йўқ эди. У зотни шунчалар улуғлаганимдан юзларига тик қарашга ботинмас, шунинг учун таҳрифларини қилиб бера олмас эдим». Амр ибн Осснинг мусулмон бўлиши саккизинчи ҳижрий санада, Ҳудайбия сулҳидан ке-йин, яна ҳам аниқроғи, Хайбар воқеасидан сўнг бўлди.

Амр ибн Осс (розияллоҳу анҳу) Исломга кирганидан бошлаб доимо Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга бўлишга ҳаракат қиларди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Маккани фатҳ қилишга от-

ланганларида Амр ибн Осс ҳам у зот билан бирга эди. Оламлар сарвари Байтуллоҳдаги машҳур бутлардан Сувоъни бузишни унга топширдилар. У буни қойиллатиб бажарди. Амр ибн Осс Пайғамбар алайҳиссалом ҳузурларида борган сари юқори мартабага кўтарилди. Расули акрам Уммон подшоҳини Исломга тарғиб қилиб, мактуб юбормоқчи бўлганларида бу ўта муҳим вазифани ҳам айнан Амр ибн Оссга ишониб топширдилар. Уммонга Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) элчиси бўлиб келган Амр ибн Осс у зотнинг Уммон диёридаги волийлари (ҳоким) бўлиб қолди. Кейин у Ярмук жангида, румликлар мағлуб бўлган Ажнодайн воқеасида, Миср фатҳида катта жасорат ва тадбиркорлик кўрсатди.

Амр ибн Осс (розияллоҳу анҳу) Исломга кеч кирган ва мусулмон ҳолида Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам) билан бирга атиги уч йилча бирга юрган бўлса ҳам, у зотнинг таҳсинларига сазовор эди. Йигирма йил давомида Исломнинг ашаддий душмани бўлиб юрган одамнинг бирданига Ислом фидокорига айланиши ва охирзамон Пайғамбаридан (соллаллоҳу алайҳи васаллам) мактовлар эшитиши ҳақиқатда Ислом мўъжизаси эди. Бунга бир неча ҳадиси шарифлар далилдир:

Уқба ибн Омирдан (розияллоҳу анҳу) Имом Термизий ривоят қилади: "Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам): "Одамлар мусулмон бўлишди, Амр эса мўмин бўлди», дедилар». Чунки ўшанда кўпчилик Ислом устун келганидан сўнг кўрқиб, ноиложликдан Исломга киргани ҳолда, Амр ибн Осс бутун вужуди билан ҳақиқатни англаб етиб, чин қалбдан имон келтирган эди. Талха ибн Убайдуллоҳдан (розияллоҳу анҳу) Имом Термизий ривоят қилган бошқа бир ҳадисда Пайғамбар алайҳиссалом: "Албатта Амр ибн Осс Қурайшнинг солиҳларидандир", деганлар. Ибн Адий келтирган ривоятда Жобир (р.а.) Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи васаллам): "Эй Аллоҳим, Амр ибн Оссни мағфират қил», дея уч марта айта туриб, "Мен уни садақа келтиришга чақирсам, олиб келар эди", деганларини эшитганман", дейди. Абу Бакр Сиддиқ (розияллоҳу анҳу) Амр ибн Оссни Шом фатҳига юбораётиб, унинг улови ёнида юриб бораркан, унга бундай насиҳат қилган эди: "Эй Амр, ичингда ҳам, ташингда ҳам Аллоҳдан қўрқ! У Зотдан ҳаё қил! Чунки У Зот сени ҳам, амалингни ҳам кўриб турувчидир. Мен сени сендан кўра пешқадам кишилардан ҳам, сендан кўра ҳақлироқлардан ҳам устун қўйганимни кўриб турибсан. Сен охират учун амал қилувчилардан бўл ва амалинг билан Аллоҳ розилигини истовчилардан бўл. Ўзинг билан бирга кетаётганларга худди отадек бўл. Одамларнинг ички сирини очма, уларнинг таши билан кифоялан. Ишингда жиддий бўл. Агар душман билан тўқнашсанг, собит тур, кўрқма. Ҳаддан ошадиганлардан эҳтиёт бўл ва улардан ҳимоялан. Шерикларингга

ваъз қиладиган бўлсанг, қисқа қил. Агар ўзинг солиҳ бўлсанг, одамларнинг ҳам солиҳ бўлишади".

Миср фатҳи чоғидаги воқеа ҳозиргача тарихчиларни ва умуман инсонларни ҳайратга солиб келади. Амр ибн Осс (розияллоҳу анҳу) бошлиқ лашкарлар Мисрга кириб боргач, у Миср халқига сулҳ таклиф қилиб, куйидаги аҳдномани ёзиб берган: "Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм! Ушбу Амр ибн Осснинг Миср аҳли жонлари, моллари, миллат (дин)лари, черковлари, хочлари, қуруқликлари ва сувлари учун берган омонлигидир. Уларнинг мазкур нарсаларига бирор аралашув бўлмайди, камситилмайди ва улар билан нубийлар (Нуба водийидаги қоратанли қавм) билан бирга яшамайди".

Миср аҳли, агар ушбу сулҳга биноан жия (солиқ) беришга келишса, дарёлари тўла бўлиб турганида эллик минг дирҳам тўлашади. Ўғрилари қилган жиноят ҳам улар зиммасида бўлур. Агар улардан кимлардир буни қабул қилишдан бош тортадиган бўлса, жиядан ўшалар миқдорича камайтирилади. Ким бош тортса, у биздан соқит бўлади. Агар дарёлари суви озаядиган бўлса, ўшанинг миқдорича улардан (жия) камайтирилади. Румликлардан ва нубийлардан ким ушбу сулҳга кирса, унга ҳам ушбу имтиёз ва мажбуриятлар жорий бўлур. Ким сулҳдан бош тортиб, бошқа томонга кетишни ирода қилса ёки салтанатимиздан чиқмоқчи бўлса, у хавфсиз жойга етиб олгунича бизнинг омонлиқдадир. Уларга (мисрликларга) вожиб бўлган нарсанинг учдан бири ўшаларга ҳам вожиб бўлур. Ушбу ёзилганларга Аллоҳ аҳди ва зиммаси, Унинг Расули зиммаси, мўминлар амири зиммаси ва мўминлар зиммаси бордир. Ёрдам беришга рози бўлган нубийликларга жанг қилмасликлари, ички ва ташқи тижоратдан ман қилинмасликлари шарти ила бир неча бош от ва чорва моллари берилади. Бунга Зубайр ва унинг икки ўғли Абдуллоҳ ва Муҳаммад гувоҳ бўлишди. Вурдон ёзди".

Ушбу ҳужжатдаги жияни ҳисоблаб чиққан уламолар унинг миқдори ҳар бир одамга йилига бир динорнинг ўндан бирича тўғри келганини таъкидлашади. Шунда мусулмонлар Амрнинг фустоти, яъни, чодир атрофига ўз фустотларини ўрната бошлашади. Шу тариқа ҳозиргача номи сақланиб келаётган Қоҳиранинг Фустот тумани пайдо бўлади. Амр ибн Осс кўп йиллар Миср волийи бўлиб турди.

Ибн Абдул Ҳакам Лайс ибн Саъддан ривоят қилади: "Умар ибн Хаттоб розийаллоҳу анҳу раҳбарлиги даврида Мадинада қаттиқ очарчилик бўлди. Шунда Ҳазрати Умар Мисрдаги Амр ибн Оссга бундай мактуб ёзди: "Аллоҳ бандаси, мўминлар амири Умардан Осий ибн Осийга. Салом! Аммо баъд, умрим ила қасам, эй Амр, ўзинг ва сен билан бўлганлар тўқ юришсаю, мен ва мен билан бўлганлар ҳалокатга учраса ҳам ишинг йўқми?! Ёрдам! Ёрдам!"

Амр ибн Осс унга бундай мактуб ёзди: "Аллоҳ бандаси, мўминлар амири Умарга Амр ибн Оссдан. Аммо баъд, лаббайка! Яна лаббайка! Сизга бир карвон юбордим. Унинг боши сизнинг ҳузурингизда, охири менинг ҳузуримда. Вассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва баракотуху".

Амр катта карвон юборди. Унинг боши Мадинага етиб борганида охири Мисрда эди. Туялар бир-бирига уланган эди. Умар Мадинадаги ҳар бир уй аҳлига бир туяни ва устидаги таомини берди. Волий Абдурраҳмон ибн Афв, Зубайр ибн Аввом ва Саъд ибн Абу Ваққосни (розияллоҳу анҳум) карвондаги нарсаларни одамларга тақсимлаб бериш учун юборганди. Улар ҳар бир хонадонга бир туяни устидаги таоми билан беришди. Очарчиликка учраган мадиналиклар овқатни ейишди, туяларни сўйиб гўшtidан фойдаланишди, ёғини эритиб олишди, терисини пойабзал қилишди, ҳатто таом тугилган матоларни ҳам рўзғорда ишлатишди. Шундай қилиб, Аллоҳ таоло одамларга кенглик ато қилди". Шу тариқа Амр ибн Осс (розияллоҳу анҳу) Ислом тарихида биринчи бўлиб инсонпарварлик ёрдами уюштирган эди. У киши ташкил қилган бу мислсиз ёрдам мусулмонларни катта машаққат ва тангликдан қутқарган эди.

Амр ибн Осснинг фазилатлари кўп эди. Амр ибн Оссни машҳур қилган хислатларидан бири унинг сермаъно, ҳикматли сўзларни кўп айтганидир. Бунга мисол тарзида Муовия ибн Абу Суфённинг (розияллоҳу анҳу) балоғат, сабр, саҳийлик ва шижоат ҳақидаги саволларига у киши берган жавобларни келтириш kifоя: Муовия Амр ибн Оссга: "Балоғат нимадир?" деди. "Ортиқча гапни тарк қилиб, қисқаси билан kifояланиш", деди Амр. "Одамлар ичида сабрлиси ким?" "Ҳамиша фикран ҳавои нафсига қарши бўлгани". "Одамларнинг саҳийи ким?" "Дини фойдаси учун дунёсини сарф қилгани". "Одамларнинг шижоатлиси ким?" "Жаҳлини ҳилми билан қайтаргани".

Амр ибн Осс ўғли Абдуллоҳга (розияллоҳу анҳу) бундай деган экан: "Эй ўғлим, одил султон баракали ёмғирдан яхшидир. Жиловланган шер золим султондан яхшидир. Бешафқат, золим султон бардавом фитнадан яхшидир". Амр ибн Осс яхши шоир ҳам бўлган. Тарих ва сийрат китобларида у кишининг маънодор, ҳикматли шеърларидан кўплаб намуна келтирилган.

Амр ибн Осс (розияллоҳу анҳу) саксон ёшдан ошиб, 43 ҳижрий йили Рамазон ҳайити куни вафот қилди. Ҳайит намозига келган жамоат унинг жанозасида иштирок этди. Жанозасини ўғли Абдуллоҳ ўқиди ва Муқаттам қабристонида дафн этилди. Аллоҳ таоло Амр ибн Оссдан рози бўлсин!

Аҳмад Муҳаммад.

ФАРЗ АМАЛЛАР

Шариатда ҳамма мусулмонлар бажариши мажбурий бўлган, қатъий буюрилган ишлар “фарз амаллар” дейилади. Уни бажарган одам улкан савобга эришади, қилмаган киши гуноҳкор бўлиб, икки дунё азоби-га учрайди. Мазкур ҳукми инкор этган (билатуриб “фарз эмас” деган) киши иймонсиз ҳисобланиб, кофир бўлади.

Фарз амаллар икки хил: фарзи айн ва фарзи кифоя. Фарзи айн амаллар ҳар бир мусулмон қилиши шарт бўлган амаллардир. Масалан, иймон, намоз, рўза каби. Буларни айрим мусулмонлар адо этганлари билан бошқалардан соқит бўлмайди, ҳар ким уларни ўзи бажариши керак.

Диний эҳтиёжларга жавоб берадиган даражада, яъни, эътиқодда имон билан куфрни, осийлик билан ҳидоятни ажратадиган миқдорда, ибодатда эса намозни, рўзани, закотни, ҳажни адо этадиган миқдорда зарур бўлган илм ўрганиш ҳам фарзи айндир.

Фарзи кифоя амалларга бир жамоа мусулмонлар орасидан айримлари бажарса, қолганларнинг зиммасидан соқит бўладиган амаллар киради. Бошқалар ўша амални қилмагани учун гуноҳкор бўлмайди. Лекин ҳар қанча кўп одам уни бажарса, савоби шу қадар кўп ҳосил бўлаверади. Агар жамоадан ҳеч бири бажармаса, ҳаммалари баробар гуноҳкор бўлишади. Масалан, ўлган биродарининг жаноза намозини ўқиш ва кўмишда

бир нечта мусулмон иштирок этиб, уни адо этса, узрли сабабларга кўра жанозага қатнаша олмаган диндошларининг зиммасидан масъулият соқит бўлади. Диний илмларни одамлар фойдаланишига етадиган даражада чуқур эгаллаш учун арабча тилини ўрганиш ҳам фарзи кифоядир.

Мўмин-мусулмон бўлган ҳар бир кишига фарз қилинган амалларнинг умумий сони юздан ортиқдир.

СУННАТ АМАЛЛАР

Таъкидланган суннат (суннати муаккада) амалларининг машҳурлари ушбулардир:

1. Барча яхши ишларни «Бисмиллаҳ» билан бошлаш.
2. Аксирганда, «Алҳамдулиллаҳ» дейиш.
3. Иймонли кишиларга йўлиққанда салом бериш.
4. Салом берган одамга жавоб қайтариш. Масалан: «Ассалому алайкум», деса «Ва алайкум ассалом ва раҳматуллоҳи», дейиш. Агар салом берувчи «ва раҳматуллоҳи»ни қўшиб салом берса, «ва барокатуҳ»ни қўшиб алик олиш.
5. Овқатланиш олдидан қўлларни ювиш.
6. Овқатдан кейин ҳам қўлларни ювиш ва мисвок билан тишларни тозалаш.
7. Ейиш ва ичиш олдидан «Бисмиллаҳ»ни айтиш.
8. Овқатланиб бўлгач, «Аҳамдулиллаҳ» деб Аллоҳ таолога шукр қилиш.
9. Ўтириб овқатланиш.
10. Овқатни ўнг қўл билан ейиш.
11. Ичимлик идишини ўнг қўлда тутиш.
12. Дастурхонга тўкилган нон ушоқлари ва овқатларни териб ейиш.
13. Кийимларни нажосатдан сақлаш, умуман, пок тутиш.
14. Қуръони карим сураларини тиловат қилиш олдидан «тааввуз» («Аъзу»)ни айтиш.
15. Фарз намозларини ўқиш олдидан азон ва иқомат айтиш.
16. Бомдод, пешин, шом ва хуфтон намозларининг суннатларини ҳам ўқиш.
17. Рамазон кунлари қуёш ботгач, шом намозидан илгари оғизни очиш.
18. Рамазон ойида тонг олдидан саҳарлик қилиш (саҳарлик қилмаслик рўзага эмас, очликка киради, рўза очлик эмас, ибодатдир).
19. Рамазон ҳайити намозига тонг отганидан кейин бир нарса еб-ичиб чиқиш.
20. Қурбон ҳайити намозига худди рўзадордай чиқиш ва намоздан қайтгач овқатланиш.
21. Ҳайит кунларида яхши, чиройли кийимлар кийиш.
22. Мўйлабни оғизга туширмай, қисқартириб туриш.
23. Ўсган тирноқларни олиб туриш.
24. Қўлтиқ ва киндик остини тўқлардан тозалаб туриш.
25. Ўғил болаларни ўн ёшга етмай туриб хатна қилдириш.
26. Хотин-қизларнинг бармоқларига хина қўйишларига йўл бериш.
27. Ёши улў кишиларни улўлаш, иззат-ҳурмат қилиш.
28. Кичикларга раҳм-шафқатли бўлиш.
29. Яқин қариндошлар ва қўшнилар ҳамда дўстларни чақириб, меҳмон қилиш.
30. Келган меҳмонни очиқ юз билан қабул қилиш ва дастурхонга бор нарсани қўйиш.
31. Ҳар кимнинг даражасига қараб илтифот ва ҳурмат кўрсатиш.
32. Бировнинг уйига рухсат (изн) сўраб кириш.
33. Оилани таъминлашга қудрати етадиган бўлса, уйланиш.
34. Қиз вояга етгач, унинг розилиги билан куёвга узатиш.
35. Никоҳ тўйини халққа эълон қилиб ўтказиш.
36. Инсонга зарар келтирадиган, масалан: (қутурган ит, чаён, илон ва шунга ўхшаш) ҳайвонларни йўқотиш.
37. Ўзига раво кўрган нарсаларни ўзгаларга ҳам раво кўриш.
38. Ўзига раво кўрмаган нарсаларни ўзгаларга ҳам раво кўрмаслик.
39. Уй-рўзгор ишларида хотини билан маслаҳатлашиш (гарчи хотини берган маслаҳатларнинг ҳаммасини инобатга олмаса ҳам).

Завоид (ортиқча) суннат амалларининг машҳурлари ушбулардир:

1. Хотини ва фарзандлари билан бир дастурхонда овқатланиш.
2. Сут, замзам суви ва хушбўй нарсалар берилганда рад қилмай олиш.
3. Кийимларни роса эскириб кетгунча кийиш.
4. Эскирган кийимларни бечора, фақирларга бериш.
5. Намоз учун алоҳида тоза кийим кийиш (эски бўлса ҳам, тоза бўлсин).
6. Уйқуга таҳорат билан ётиш.
7. Уйқуга ётиш олдидан мисвок (тиш тозалагич каби нарсалар) билан тозалаш.
8. Таҳорат қилганда оғизни мисвок билан ювиш.
9. Тонг отмай туриб уйқудан уйғониш.
10. Фарз намозларини жамоат билан ўқиш.
11. Қарз сўраган ишончли, муҳтож одамларга қарз бериб туриш.
12. Қарздор кишиларни қийин-қистовга олмай, уларга имкон бериш, агар имконияти кўтарса, қарздор қарзини тўлай олмаслигига кўзи етса, ўша қарздан кечиб юбориш.
13. Аёлларига ҳар соҳада риоя ва ёрдам қилиш.
14. Сафарга ҳамроҳ билан чиқиш.
15. Ибрат учун қабристонларни зиёрат қилиб туриш (қабристонда намоз ўқилмайди, қабрга сиғинилмайди).
16. Касал бўлганда, тиббиётдан ёрдам олиш.
17. Ҳар бир ибодатни суннатлари билан бажариш.
18. Рамазон ойида таровеҳ намозларини ҳам ўқиш.
19. Рамазон охирида эътикоф ўтириш.
20. Жума, икки ҳайит ва арафа кунлари учун ғусл қилиш.
21. Имонсиз кишиларга тавфиқ ва ҳидоят тилаб дуо қилиш.
22. Аразлашган кишиларни яраштириш.

“САТР” НИМА?

Исломи дини мўминларни Қуръони каримнинг жуда кўп оятларида Аллоҳга иймон келтиришга ва солиҳ амаллар қилишга чақиради. Шу билан гуноҳ ишлар қилмаслик, ёмонликлардан узоқ бўлишга тарғиб этади. Солиҳ амалларга қанчалик тарғиб, ёмонликларни не қадар таҳқиқ этмасин, яхшига савоб, ёмонга гуноҳ ваъда қилмасин, гуноҳкорнинг дунёдаги жазосини ҳад ёки таъзир тимсолида белгиласин, шариатимиз жиноятчининг гуноҳини исбот этишда, унга ҳукм қилишда ўзига хос йўл тутди, услуб қўлайди. Бу ҳукмлар билан танишган инсон Исломининг нақадар инсонпарвар дин экани, Пайғамбаримиз Мухаммаднинг (соллаллоҳу алайҳи васаллам) оламларга раҳмат қилиб юборилганига эса жонли ва ҳаётий намуналарни кўради.

Бу ҳукмлар тааллуқли мавзу шариатимизда “сатр” дейилади. Луғатда сатр – бир нарсани ўраш, ёпиш маъноларини англатади. Ҳадиси шарифда “Аллоҳ ҳаёли ва ёпувчидир, ҳаёли ва ёпувчини севади.”, дейилади (Имом Абу Довуд ривояти). Ундаги ёпувчилик “сатр” сўздан олинган. Бу калиманинг истилоҳий маъноси луғавий маъноси далолатидан ташқарига чиқмайди.

МЎМИННИНГ АЙБИНИ

САТР ЭТИШ

Уламолар мўминдан содир бўлган айб, гуноҳ ёки фужурга гувоҳ бўлиб қолган кишига уни яшириш, яъни сатр этиш мустаҳаблигига ижмоъ қилишган. Хусусан, бундай ноҳўя ишлар обрўли, ёмонлиги кузатилмаган, бузқўлик билан танилмаган ва унга тарғиб этмайдиган кишидан содир бўлса, бунга оммага ҳам, хосга ҳам, ҳокимга ҳам, қозига ҳам ошкор қилмаслик керак. Муслмоннинг айбини яшириш, тойишини пойлашдан қайтариш хусусида кўп ҳадислар ворид бўлган: Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам) айтадилар: “Ким мўминнинг айбини яширса, Аллоҳ қиёмат куни унинг айбини яширади” (Имом Бухорий ва Муслим ривояти). Бошқа бир ривоятда: “Аллоҳ унинг айбини дунё ва охирада яширади”, дейилади (Имом Термизий ривояти). Яна Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам): “Яхшиларингизнинг адашишларидан кўз юмингиз” дейдилар. (Имом Абу Довуд ривояти). Бошқа бир ҳадисда эса: “Ким муслмон биродарининг айбини яширса, Аллоҳ унинг айбини қиёмат куни яширади. Ким муслмон биродарининг айбини ошкор қилса, Аллоҳ унинг айбини ошкор қилади, уни ҳатто ўз уйида ҳам шарманда қилади”, дейилади (Ибн Можа ривояти).

Чунки айбларни ошкор қилиш, бир мўминдан содир

бўлган ишни сўзлаш ҳаром этилган ғийбатга олиб боради, фаҳшни ёйиш ҳисобланади. Уламолардан бири шундай деган: “Осийларнинг айбини яширишга ҳаракат қил, чунки улар айбининг ошкор бўлиши аҳли Исломга айбидир. Ишларнинг аълоси айбларни яширишдир”. Фузайл ибн Йез айтадилар: “Мўмин яширади ва насиҳат қилади. Фожир эса ошкор қилади ва айблайди”.

Аммо киши озор, фасод, ошкора фосиқлик ва гуноҳга бепарволик билан танилган бўлса, унинг ҳолини одамларга очиб, уларга маълум қилиш лозим бўлади, токи одамлар ундан ҳазар қилишсин, ёмонлигидан эҳтиёт бўлишсин. Балки агар катта муаммолардан қўрқилмаса, унинг ишлари ҳокимга олиб чиқиши лозим. Чунки бундаги сатр унинг озор, фасод ва гуноҳларга янада журъатли бўлишига умидвор этади ва бошқаларда у каби бўлишга жасорат пайдо қилади. Унинг фисқи кучайиб, одамлардан ҳайиқмайдиган бўлиб қолса, жиноятини яширмаслик, бунга валийуламрга кўтариб чиқиш энди вожиб бўлиб қолади. То у осийга одоб берсин, бузғунчилигига яраша шариатда кўрсатилган ҳад ёки таъзирни ижро қилсин.

Бу ҳукмларнинг барчаси мозийда бўлиб ўтган гуноҳларни яширишга тегишли. Аммо киши гуноҳ устида ушланса, уни бундан имкони борида тезликда қайтариш вожиб бўлади. Кечиктириш ва сукут этиш ҳалол эмас. Қайтаришдан яқка ўзи ожиз бўлса, арзиҳоли бундан ортиқ муаммога сабаб бўлмаса, ҳокимият вакилига арз қилиши керак бўлади. Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам): “Сизлардан бирингиз мункари ишни кўрса, уни қўли билан ўзгартирсин, агар унга қодир бўлмаса тили билан, агар бунга ҳам кучи етмаса, қалби билан ўзгартирсин. Бу эса иймоннинг энг заифидир.” деганлар (Имом Муслим ривояти).

Бу бобга тегишли уламоларнинг яна бир сўзи бор. Яъни, ҳеч кимга муслмонлардан бировининг айбини пойлаш, жосуслик қилиш мумкин эмас. Аллоҳ таоло: “Ўзганинг айбини пойламанглар”, дейди. (Ҳужурот сураси, 12-оят). Жосусликдан қайтарилган ҳадиси шарифлар ҳам мавжуд. Бундан қуйидаги ҳолатлар мустасно: ровийларни, гувоҳларни, садақа, вақфлар ва етимларга мутасаддиқларни текширишга ҳолат бўлганида уларнинг лаёқатига путур етказадиган айбини яшириш ҳалол бўлмайди. Бу айбларни ошкор қилиш ҳаром этилган ғийбат эмас, балки вожиб насиҳатдан саналади.

МЎМИННИНГ ЎЗ АЙБИНИ САТР ЭТИШИ

Мусулмоннинг ўзидан хато ёки тойилиш содир бўлса уни яшириши, Аллоҳга тавба қилиши, ишини султонга ҳавола қилмаслиги керак. Ким бўлишидан қатъи назар, айбини бировга очмасин. Чунки бундай қилса, Аллоҳ таолонинг қуйидаги ваъидига кириб қолади: "Албатта иймон келтирган кишилар ўртасида бузуқликлар ёйилишини истайдиган кимсалар учун дунёда ҳам, охирада ҳам аламли азоб бордир. Аллоҳ билур, сизлар билмассиз" (Нур сураси, 19-оят). Чунки бу Аллоҳ яширган нарсани ошкор қилишдир. Пайғамбар (с.а.в.) айтадилар: "Бу бемаъни ишлардан эҳтиёт бўлинг. Ким унга яқинлашган бўлса, Аллоҳнинг пардаси билан ўзини тўссин ва Аллоҳга тавба қилсин. Чунки ким бизга унинг юзини очса, унга Аллоҳнинг китобини қоим қиламиз (яъни жазолаймиз)" (Ҳоким ривояти).

СУЛТОННИНГ ОСИЙНИ САТР ЭТИШИ

Ҳоким ва раҳбарлар агар осий (гуноҳкор) тавба қилиб, ҳад ёки таъзирни вожиб этадиган ишини унга арз қилиб келса, ўзини билмасликка солиши ва изоҳ сўрамаслиги мустаҳабдир. Балки унинг ўзига гуноҳини яширишга амр этиши, бошқаларни ҳам бунга буюриши ва уни айбига иқрор бўлишдан буришга ҳаракат қилиши керак. Хусусан бу солиҳ, истиқоматли ва аҳволи бошқалардан яширин кишиларда қўлланиши жуда муҳим. Анас (розияллоҳу анҳу) ривоят қиладилар: "Бир одам Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам) олдиларига келиб: "Эй Расулаллоҳ, мен ҳадга лойиқ иш қилиб қўйдим, уни менга жорий қилинг", деди. Намоз вақти бўлиб қолган эди, у Расулаллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) билан намозни ўқиди. Намоз ўқиб бўлингач, "Эй Расулаллоҳ, мен ҳадга лойиқ иш қилиб қўйдим, энди Аллоҳнинг китобидаги (жазо)ни жорий қилинг", деди. Расулаллоҳ: "Биз билан намозда ҳозир бўлдингми?" деганларида, у «ҳа» дея жавоб қилди. "Унда сени кечирилди", дедилар" (Имом Муслим ривояти).

Гуноҳ ва жиноятдан қаттиқ ҳазар қиладиган, бундай ишларга дунё ва охирада қатъий жазо белгилаб, уни ижро қилишга кучли ҳарис бўлган Исломи динининг жиноятчи айбини исботлашда тутган бундай инсонпарвар йўли ҳар қанча таҳсинга лойиқ!

СИРААРНИ ЯШИРИШ

Мусулмонга мўмин биродари тўғрисидаги фақат ўзи билган сирларини яширмоғи керак. Кимга бўлишидан қатъи назар, ҳатто бунга талаб қилинганда ҳам фош қилмаслиги керак. Чунки сирни очиш омонатга хиёнат ҳисобланади. Аллоҳ таоло айтади: "Аҳдга вафо қилинглр. Зеро, аҳд-паймон (қиймат куни) масъул бўлинадиган ишдир" (Исро сураси, 34-оят).

Абу Бакр (розияллоҳу анҳу) Умарга (розияллоҳу анҳу) шундай дегандилар: "Назаримда сиз Ҳафсани менга тақлиф этганингизда бирон нарса демаганим учун мендан хафа бўлган бўлсангиз керак". Умар (розияллоҳу анҳу): "Ҳа", дея жавоб қилдилар. Абу Бакр: "Менга қилган тақлифингизда жавоб қилмаслигимга фақат Расулаллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) уни (Ҳафсани) зикр қилганларини билишимгина ман этди. Мен Расулаллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи васаллам) сирларини оча олмас эдим. Агар Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам) уни тарқ қилганларида мен қабул этардим", дедилар (Имом Бухорий ривояти).

Анас (розияллоҳу анҳу) ривоят қиладилар: "Мен бо-

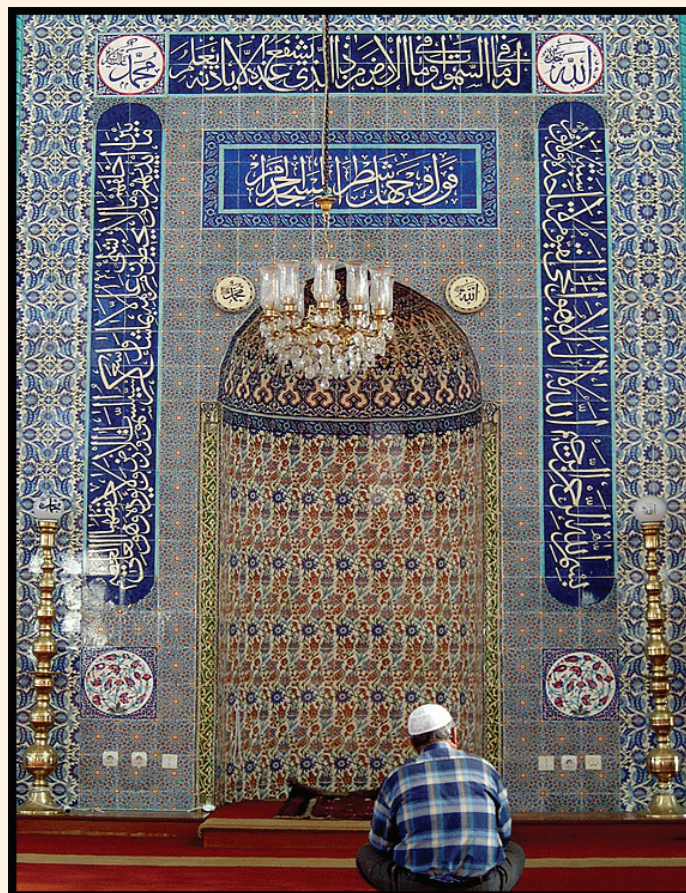
лалар билан ўйнаб турганимда Расулаллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) олдимга келдилар ва бизга салом бердилар, сўнг мени бир ишга жўнатдилар. Шундан онам олдиларига кечикиб бордим. Келган пайтимда онам: "Нимага ушланиб қолдинг?" дедилар. "Расулаллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) мени бир иш билан юбордилар", дедим. "Нима иш экан?" дея сўрадилар онам. "Бу сир", дедим. Онам айтдилар: "Расулаллоҳнинг сирларини ҳеч кимга сўзламагин".

Саййида Фотимадан (розияллоҳу анҳо) уммул-мўминин Оиша (розияллоҳу анҳо): "Расулаллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) нима дедилар?" деб сўраган пайтларида: "Мен Расулаллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи васаллам) сирларини фош қилмаган бўлардим", деб жавоб қилгандилар (Имом Бухорий ва Муслим ривояти). Яна бир ҳадисда келишича: "Агар киши бир сўзни сўзласа ва у ёқ-бу ёққа алангласа, бу гапи омонатдир" (Имом Термизий Жобир ибн Абуллоҳдан қилган ривоят).

Бу бобга эр-хотинлик сирларини муҳофаза қилиш ҳам киради. Бунда эр-хотинлик муносабатлари бўлсин ёки хонадон сирлари бўлсин, эр-хотиннинг икковиға баробар уларни яшириш вожибдир. Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи васаллам) айтадилар: "Албатта қиймат куни Аллоҳ ҳузурида одамларнинг ёмони шундай кишики, у хотинидан ва хотини ундан лаззатланади, сўнг аёлининг сирини ошкор қилади" (Имом Муслим ривояти).

Сатр ҳукмларига "Сатри аврат", "Сутра" каби мавзулар ҳам тегишлики, улар алоҳида мақолаларнинг мавзудир.

Амиер ТУРСУНОВ,
Имом Бухорий номли Тошкент
Исломи маъҳади мударриси.

ЯПОНИЯГА ИСЛОМ ҚАЧОН КЕЛГАН?

Исламнинг Японияга қандай қилиб боргани тарихи кўпчиликни қизиқтирса керак. Милодий 1878 йилда бошланган Япония Уйғониш даври (“мэйдзи”)нинг илк паллаларида Осиёда қудратли икки мустақил давлат – Япония ва Усмонли салтанатгина мавжуд эди. Ҳар икки давлатга ҳам Ғарб ва чор Россияси тинмай хавф солиб турар, улар ҳамisha сиёсий ва иқтисодий босим остида яшашар эди. Шу боис Япония ва Туркия бир-бирлари билан дўстона алоқалар ўрнатишга ҳаракат қилишарди. Икки мамлакат ўртасида ҳарбий-сиёсий ва иқтисодий алоқалар билан бир қаторда маданий ҳамкорлик олий даражага кўтарилган эди.

Истанбул ва Токио бир-бирларига мунтазам расмий вафдлар (делегациялар) жўнатиб туришарди. Ана шундай муҳим вафдлардан бирини султон Абдулҳамид Кунчиқар мамлакатига 1890 йили “Ал-Туғрул” кемасида юборди. Унинг таркибида Усмон Пошшо бошчилиги-

да етти юздан зиёд ҳарбий мутахассис ва йўриқчи бор эди. Ташриф асносида Усмон Пошшо Япония императори билан кўришди. Сафар қариганидан сўнг вафд ватанига йўл олди. Бироқ Осака соҳиллари яқинида кема тўфонга учраб чўкиб кетди. Бунинг оқибатида беш юз эллик киши, шу жумладан султоннинг ўкаси ва Усмон Пошшо ҳалок бўлишди.

Японлар ва усмонлилар фожиадан қаттиқ изтиробга тушишди. Кема ҳалокатида омон қолганларни икки япон кемасида Истанбулга олиб келишди. Ҳалок бўлганлар Японияда дафн қилинди, фожиа жойида ёдгорлик ўрнатилди. Ҳозирги пайтда ҳам ҳар беш йилда Япония ва Туркияда ўша кема ҳалокатида қурбон бўлганларни хотирлаб туришади. Бу, япон ва турк халқлари самимий дўстлиги исботидир.

1891 йилда япон журналисти Ошатаро Нода ватанида “Ал-Туғрул” кемасида ҳалок бўлганларнинг оила-

си учун хайр-эхсон тўплади ва Истанбулга йўл олди. У тўпланган маблағни Усмонли салтанат раҳбарларига топширди. Босфор соҳилларида япон журналистини султон Абдулҳамид қабул қилди.

Истанбулда бўлган чоғида Ошатаро англиялик мусулмон Абдуллоҳ Куилям билан учрашди. Кўп ўтмай олис Япониядан келган меҳмон Исломни қабул қилишга мушарраф бўлди ва ўзига Абдулҳалим исмини олди. Ошатаро Нодани ҳақиқий маънода биринчи япон мусулмони дейиш мумкин. Исломни қабул қилган иккинчи япон эса 1893 йилда кема фалокатида нобуд бўлганларнинг қариндошларига атаб тўпланган моддий ёрдамнинг навбатдагисини Истанбулга олиб келган Ошатронинг ватандоши Ямада бўлди. Султоннинг шахсий илтимосига кўра Ямада (исломий исми Абдулҳалил) зобитлар билим юртида япон тилини ўргатиш учун Туркияда қолди.

Олдин насроний савдогар бўлган Аҳмад Арижа учинчи япон мусулмони ҳисобланади. 1890 йили у Бомбайда бўлганида масжид нақшларига маҳлиё бўлиб, у ерга кириб қолади ва шу масжидда Исломга киради. Ватанига қайтган Арижа дин тарғиботчисига айланди ва Қуръони карим маъноларини япон тилига ўгириш ишларида қатнашди.

1903 йилда турк султони вакили Муҳаммад Али Японияга келди. Ҳужжатлар гувоҳлик беришича, у Иокагамада масжид қуришни режаллаган эди. Орадан икки йил ўтиб Ҳиндистондан келган мусулмон даҳватчи Сарфароз Ҳусайн Нагасаки ва Токиода Ислом ҳақида маҳрузалар қилди. 1905 йили Россиядан ҳижрат қилган татар оиласи Осакада биринчи масжидни қурди.

1904-1905 йилларда, биринчи рус-япон уруши чоғида султон Абдулҳамид топшириғига биноан турк армияси зобити Парто Пошшо ҳарбий кузатувчи сифатида Японияга келди ва япон императури билан расман кўришди. Туркияга қайтгач, у рус-япон уруши ҳақида турк тилида китоб нашр эттирди.

Уруш ҳаракатлари тўхтаганидан сўнг Япония ва Ислом дунёсининг ўзаро алоқалари сезиларли кучайди. Мисрлик ёзувчи ва кинорежиссёр Мустафо ал-Аққод ёзишича, япон қуролининг зафаридан руҳланган мисрлик зобитлар кўнгилли тарзда япон армиясига киришган. Урушдан кейин уларнинг кўпи оила қуриб ва янги иш бошлаб Японияда яшаб қолган.

Японияга кўчиб келган мусулмонлар орасида чуқур билимли кишилар кўп бўлган. Омск губернасининг Тара шахрида туғилиб-ўсган машҳур татар маърифатпарвари Абдурашид Иброҳимов 1909 йили Японияга келди. У бу мамлакатда олти ой бўлиб, сафари чоғида оддий деҳқондан тортиб вазиргача турли табақадаги кишилар билан учрашди. Русиялик дин тарғиботчисининг куч-ғайрати туфайли кўпгина японлар Исломни қабул қилишди. Улар орасида мутафаккирлар, журналистлар, ҳарбийлар ва ёшлар бор эди. Абдурашид Иброҳимов Япония ва япон мусулмонлари ҳақида, Кунчиқар мамлакатнинг Ислом дунёси билан ўзаро муносабатлари тўғрисидаги таассуротларини "Ислом олами ва Японияда Ислом ёйилиши" номли китобида баён этиб берди.

(Бу китоб эски турк тилидан япончага ўгирилган).

Ҳиндистондан келган муҳожир, Токио дорилфунунида илк урду тили муаллими бўлиб ишлаган Муҳаммад Баракатуллоҳ ҳам ўша даврнинг энг ёрқин сиймоларидан эди. 1910 йилда Муҳаммад Баракатуллоҳ "Ислом бирдамлиги" деган журнал ташкил этди ва у уч йил мобайнида мунтазам нашр қилинди. Муҳаммад Баракатуллоҳ таклифи билан Исломни қабул қилган сафдоши ва шогирди Ҳасан Гатано унинг инглиз тилидаги нашри ("Islamic Brotherhood") ни босмага тайёрлади.

Йигирманчи аср бошларида Японияга келган мусулмонлар орасида салоҳиятли кишилар кўп бўлгани боис бу давр тадқиқотчиларда катта қизиқиш уйғотади. Ал-Аққод тилган олган Миср зобитларидан бири Аҳмад Фазли ҳақида анча маълумот тўплашга муваффақ бўлдим. У рус-япон урушидан кейин Кунчиқар мамлакатда қолган ва 1908 йилда япон аёлига уйлانган. Абдурашид Иброҳимов ва Муҳаммад Баракатуллоҳ билан яқинлашиб, уларнинг фаолиятида ёрдам берган, "Ислом бирдамлиги" журнали ноширларидан бўлган. Фазли араб тилида "Япон тараққиёти сирлари" деган китоб ёзди, шунингдек, "Япон шахсияти" номли китобни япончадан арабчага ўгирди. Фазли Васид дорилфунунида Абдурашид Иброҳимов қилган маърузалардан бирида тилмочлик ҳам қилган. Фазли ўз китобида хотирлашича, татар тарғиботчиси маърузасида Васид дорилфунунида таҳсил олаётган ва "Ислом уйғониши" деган ахборотнома нашр этаётган ўттиз тўққиз хитойлик талаба ҳақида гапирган (Иброҳимов сўзига қараганда дорилфунунда жами юз нафар хитойлик талаба ўқиган).

1909 йили Умар Ямаока исмли биринчи япон ҳаж қилган, у Абдурашид Иброҳимов ҳамроҳлигида Макка ва Мадинадаги тарихий жойларни бориб кўрган.

Японларнинг бир қисми Исломни Хитойда қабул қилган. Улар орасида таниқли мутафаккир, Қуръони карим маъноларини япончага таржима қилган Умар Мита ҳам бор эди. 1911 йилда фаранг тилида чиқадиған "Ислом олами" журнали Хитойдан қайтганидан сўнг Ислом дини тарғиботчисига айланган Япониянинг икки фуқароси ҳақида ёзган.

Йигирманчи асрнинг йигирманчи йилларида Японияда Ислом дунёсига эътибор кучайган давр бўлди. Ҳар икки тараф ўртасида маданий ва иқтисодий алоқалар анча чуқурлашди. Кунчиқар мамлакатда исломий ташкилотлар очилди, Қуръони карим маъноларининг япончага бир неча таржималари пайдо бўлди, кўплаб шарқ адабиёти намуналари нашр этилди. Бу даврда Японияда мусулмонлар сони анча ортган, бу асосан коммунистлар таҳқибидан қочиб Россиядан Япон оролларида талпинган татарлар ҳисобига бўлди. Кўплаб татар муҳожирлари Токио, Нагоя ва Кобе шаҳарларида ўрнашиб қолишди.

Хитойда Исломга кирган Нур Иппе Танака ҳаж қилган иккинчи этник япон бўлди. Янги япон мусулмонлари Ислом дунёси билан боғланиб туришга интилишар эди. 1924 йили Умар Ямаока Мисрга келиб, Ал-Азҳар

дорилфунунида бўлди, билим юртининг анъанавий либосидаги унинг фотосурати ҳозиргача сақланиб қолган.

Ўттизинчи йилларда Япония мусулмонлари ижтимоий ҳаётида дин арбоби, татар жамоаси раҳбари Абдулхай Қурбоновнинг номи пайдо бўлди. Унинг фаолияти ранг-баранг бўлган: у татар тилида журнал нашр этган, бу журнал Япония ва унинг ташқарисидаги ўлкалардаги татарлар орасида ниҳоятда машҳур бўлган, исломий нашриёт очиб, унда Қурхони карим чоп этган, мусулмонлар жамоаси билан япон ҳукумати ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлашга бекиёс хисса қўшган.

Келиб чиқиши япон бўлган мусулмонлардан Мустафо Комурани алоҳида кўрсатиб ўтиш керак бўлади. У Япониядаги диндошларига катта хизмат қилди, исломий билимларни ўрганмоқчи бўлган талабаларнинг Покистон, Малайзия, Саудия Арабистони ва Ислом дунёсининг бошқа ўлкаларига ўқишга боришларига ёрдам берди. Бу даврда ҳаж ва умра қилган японлар сони анча ортди.

Иккинчи жаҳон урушида Осиёнинг бир қисмини босиб олган японлар бошқа халқларнинг маданияти билан тўқнаш келишди. Натижада япон армиясининг кўплаб аскар ва зобитлари Ислом динига киришди. Уруш ҳаракатлари тўхтаганидан кейин армия Японияга қайтгач, унинг таркибида анча-мунча мусулмон бор эди.

Япон мусулмонларининг биринчи расмий ташкилоти 1953 йилда ташкил топди. Шу даврда уч мусулмон: Абдурашид Аршод, Умар Мита ва Мустафо Комура Қуръони карим маъноларини янгидан япон тилига таржима қилишди. Ўтган асрнинг олтинчи йилларида Покистон, Туркия, Индонезия, араб мамлакатлари (улар орасида ушбу сатрлар муаллифи ҳам бор эди) ва бошқа Ислом ўлкаларидан кўплаб талабалар Японияга ўқишга келишди. 1961 йили илк мусулмон талабалар ташкилоти таъсис этилди.

1970 йили Саудия Арабистони подшоҳи Файсал ибн Абдулазизнинг Японияга ташрифи ўтган асрнинг ёрқин воқеаларидан бўлди. Подшоҳ сафари чоғида япон ва жанубий Қурия мусулмонлари вакиллари билан учрашди, Қуръони карим маъноларини Умар Мита томонидан япон тилига ўгириш бўйича янги лойиҳани ҳомийлигига олди, бу нашрни молиялаш учун Саудия элчихонасида махсус жамғарма ташкил этилди (1970 йил ёзида ушбу сатрлар муаллифи Аҳмад Судзуки билан ҳамкорликда бу таржиманинг узил-кесил таҳририни амалга оширди).

Етмишинчи йилларда Японияда Ислом динига қизиқиш янги босқичга кирди. Бутун мамлакатда Исломга бағишланган маъруза ва суҳбатлар ўтказилар, япон тилидаги исломий адабиётлар катта нусхаларда чоп этилар, ҳажга боровчилар сони тобора ортиб борар эди. Имом Муҳаммад ибн Сауд номидаги Ислом дорилфунуни қошида Араб Ислом институти иш бошлади. Ўн йилгина олдин Япониядаги мусулмонлар уч мингдан ошмагани ҳолда бу даврга келиб улар сони ўн баравардан зиёдга ортди.

Саксонинчи йилларга келиб ҳам Ислом дини Японияда кенг равноқ топди. Саудия Арабистони подшоҳи Холид ибн Абдулазиз Токиода йирик Ислом маркази қуриш учун ер сотиб олди. Мусулмон мамлакатларидан бу ерга кўплаб одамларнинг кўчиб келиши туфайли мусулмонлар сони кескин кўпайди. 1986 йилда Токиодаги татарлар қурган эски масжид бузилиб, ўрнига Туркия ёрдамида усмонлилар услубида муҳташам янги масжид тикланди. Токиодаги бу масжид Япониядаги Ислом рамзига айланди. Нагоя, Осака ва бошқа шаҳарларда ҳам кўркам ва муҳташам масжидлар қурилди.

Япония кўҳна маданият ва бой анъаналар мамлакати бўлгани учун ҳам уммон ортидан япон жамиятига тўфон каби ёпирилиб келаётган ирқчилик, Ислом билан қўрқитиш, динлараро ихтилоф солиш каби ижтимоий иллатлар японларга ётдир. Узоқ тарихга эга Япония ва Ислом дунёси билан дўстона муносабатлар ана шу иллатлардан ҳимояланишда ёрдам беради. Япония ташқи ишлар вазири телвиденние орқали чиқишларидан бирида бундай деган эди: “Мусулмонлар ҳақида тасаввурга эга бўлиш ва улар билан ўзаро ҳамкорлик йўлларини топиш учун энг аввал Исломни ўзи асли қандай бўлса, шундайича тушуниб олишимиз керак”. Ана шу жумлалар Япония мусулмонлари қалбида эртанги кунга умид туғдиради ва куч-ғайрат бахш этади.

Солиҳ САМАРРИЙ,
Япония Ислом маркази раиси.
("Salihsamarra'i" сайтидан).

НОБЕЛ МУКОФОТИ КЕРАКМИ?

Сўнгги пайтларда тинчлик йўналиши бўйича Нобел мукофотининг ғолибини эълон қилиш қип-қизил масхарабозликка айланиб борапти, десак ҳам бўлади. Тинчлик соҳасидаги мукофотини аввалига бир вақтнинг ўзида бир нечта мамлакатда уруш олиб бораётган АҚШ президенти Барак Обамага “халқлар ўртасида ҳамкорлик ва дипломатияни мустаҳкамлаш йўлидаги фавқулodда ҳаракатлари учун” топширилди. Энди эса Яқин Шарқ минтақасида инқилоблар ва кўплаб тўқнашув-жанжаллар ҳомийси бўлиб турган Европа Иттифоқига топшириляпти. Афтидан, “тинчлик” тушунчаси либерал тасаввурларда “демократия демократиянинг кўзини чўқимайди” формуласида намоён бўлаётган шекилли?!

Ғарб коалицияси бошчилигидаги барча урушлар, уларнинг ўзларига кўра, гуманитар бомбардимон ёрдамида бўлса ҳам демократия учун ва гуманитар самара учун бошланаётган эмиш. Шунга мувофиқ, жаҳон зўравонининг фикрича, мана шундай демократия тантанаси, афтидан, “урушсиз тинчлик”нинг энг асосий моҳияти ва асосий мақсадларидан бири бўлса керак. Бунга кўра, ҳамма мамлакатлар либерал бўлиши, Америкага бўйсунуши ва унинг етовида юриши лозим бўлади. Ана шундагина Ер юзиде тинчлик ҳукмрон бўлармиш! Тинчлик мукофоти гуманитар,

жамоатчилик ёки ҳарбий йўллар билан ёхуд гуманитар бомбардимон йўллари билан бўлса ҳам бир қутбли Америка ҳукмронлигига эришиш учун ҳар қандай воқиталар билан ҳаракат қилаётганларга топширилади. Бу мантиққа асослансак, ҳамма нарса бинойидек бораётган кўринади.

Бироқ, агар тинчлик ҳақидаги анъанавий тасаввурлардан келиб чиқадиган бўлсак, Нобел мукофотининг бу тарзда топширилиши катта адолатсизликнинг ўзи бўляпти! Гап шундаки, халқаро муносабатлар назарияси ичида либерал қарашдаги оқимлар мавжуд бўлиб, тузум ва унинг мафкураси халқаро муносабатларда муҳим аҳамиятга эга. Либераллар ҳар қандай мамлакатдаги ҳар қандай тузум либерал бўлиши кераклигини таъкидлайди. Бу эса, ўша давлатнинг бугунги кунда дунёда етакчилик қилаётган бошқа либерал давлатлар билан низога бормаслигига кафолатдир. Бунга мувофиқ, ҳар қандай давлат либерал давлатга айланиши либералларнинг ва мазкур мактаб базасида барпо бўлган халқаро муносабатлар назариясининг асосий мақсади ҳамдир. Бирон давлатни қандай йўл билан либералга “айлантириш”нинг эса ҳеч қандай аҳамияти йўқ. Бу мантиқ фақат бир тарафнинг фойдасига ишлайди, яъни либерал демократиялар бир-бирларини “чўқимайдилар” ва нодемократлар тас-

лим бўлмагунларича ёки либерал мантиқни қабул қилмагунларича улар билан урушаверадилар.

Америкача либерализм ўрнатилиши учун нимаики фойдали бўлса, буларнинг барчаси Американинг бутун дунёга ҳукмронлик қиладиган вақтни янада яқинлаштирмоқда. Ушанда урушлар бўлмасмиш, чунки Америка нуқтаи назарига қарши ҳеч қандай зид фикр бўлмайди-да. Қачонки ҳамма америкача фикрлайдиган бўлса, тинчлик ва фаровонлик даври бошланармиш.

Нобел мукофоти аллақачон АҚШ мантиғига тобеъ бўлиб, сиёсийлашиб бўлди. Европа ҳақида ҳам гап шу – у аллақачон Америкага тобеъ бўлиб, унинг манфаатларига хизмат қилиб келмоқда. Шундай экан, мукофот ҳам Америка мантиғига кўра тақсим қилиниши табиий. Биз америкача ҳаёт тарзига аста-секин ўтиб борилаётган дунёда яшамокдамиз. Бу эса ниҳоятда хавфлидир. Чунки инсониятнинг аксар қисми америкача, либерал ҳаёт билан яшамайди. Улар ўз анъаналари, қонунлари ва дунёқарашлари билан яшаб келишмоқда. Инсониятнинг катта қисми сон жиҳатидан ҳам устунликка эга.

Модомики, Америка мазкур услубни танлаган ва уни намоийшкорона татбиқ қилар экан, инсониятнинг аксар қисми “америкача” либераллашиш эҳтимоли ила қарама-қарши қолганини таъкидлашга эҳтиёж йўқ. Америка ҳеч нарсадан тоймай жамиятлар, яъни бир ярим миллиард аҳолиси бор Хитой ва унга тенгдош Хиндистонни, бутун араб олами ва Яқин Шарқни, Евроосиёнию Лотин Америкасини ҳамда Россия ва МДХ давлатларини ўз ижтимоий андозалари ва тасаввурларига мувофиқ ўзгартиришга ҳаракат қилаверади. Бироқ мазкур андозалар асосида инсониятнинг фақатгина чекланган қисми – АҚШ ва Европа, яъни “глобаллашган Ғарб” – яшаётганини унутмаслик лозим.

Бу эса ана шу дунёдаги аксарият халқларга нисбатан мудҳиш геноциддир. Бу қадар улкан ижтимоий ўзгаришлар бутун дунёда глобал алғов-далғов ва бошбошдоқликка олиб келади. Агар дунё ҳозирдан эс-хушини йиғиб олса ва инсоният асосий қисмининг ижтимоий низомини мажбурий қайта шаклга солишга қаратилган маккорона ҳатти-ҳаракатларга қарши бирлашмаса, бу муқаррар равишда тўс-тўполонга, геноцидга олиб келади. Барча жонзотни америкача оламшумул омўхтага, тирик халқларни қўғирчоқларга айланттиришга қаратилган либерализация моделига олиб келади. Инсоният мана шундай манзара олдида турибди! Тинчлик бўйича Нобел мукофоти – бу Американи дунё марказига айлантирмоқчи бўлган Америка хуфяларига берилган мукофот, дейдиганлар ҳам топилмоқда.

10 декабр куни Осло шаҳрида нуфузли мукофотни топшириш маросими бўлиб ўтади. Бу йилги тинчлик бўйича Нобел мукофот инсонга эмас, Европа Иттифоқига топширилди. Бунга Европа Иттифоқи пешволари хурсанд бўлса бордир, лекин бу янгилик дунёда турли хил фикр-мулоҳазаларга сабаб бўлди. Норозилик намоийшлари билан тўлиб тошган, ишсизлик даражаси ўта юқори, инқирозга ботган Европа учун бир юпатишга ўхшаган нарсадир, дейди кўпчилик. Бошқаларга

кўра эса, НАТОнинг барча ҳарбий кампанияларида қулоқ қоқмай иштирок этаётган мамлакатлар коалициясига мукофот берилиши ажабланарли ҳолатдир.

Тўғри, халқаро ташкилотлар олдинлари ҳам тинчлик бўйича Нобел мукофотида сазовор бўлган эдилар. Бироқ ҳеч қачон мукофот бутун бир қитъага берилмаган эди. Ҳозирги ғолиб эса беш юз миллион аҳолига эга 27 мамлакатнинг иттифоқидир.

Ғолиблар эълон қилиниши билан Нобел қўмитасининг сиёсийлашгани ҳақида баҳс-мунозаралар янада кўпайиб кетганини алоҳида таъкидлаш зарур. Бир вақтнинг ўзида бир нечта мамлакатда уруш олиб бораётган президент Барак Обама тинчлик бўйича мукофот олганидан бери ҳали бунчалик баҳс-мунозаралар бўлмаган эди. Осло ҳам ўзича ул-бул нарсаларни тушунтиришга уриниб кўрди. Иттифоқнинг расмий шахслари ҳам уларга мукофот берилганидан ўз хурсандчиликларини изҳор қилишмоқда. Нобел қўмитасининг қароридан хабар топгач, Европа пешволари ўзларини ўзлари тўхтамай мақташга тушишди. Уларга кўра, Европа Иттифоқи тарихда энг йирик тинчлик ўрнатувчи, мукофот эса Европанинг буюк интеграциясини тан олиш эмиш.

Айтмоқчи, юксак мукофот билан энг биринчи табриклаганлардан бири НАТО бош котиби Андрес Фог Расмуссен бўлди. Европа қирувчи самолётлари Либия каби мамлакатларнинг ички ишларига араллашиб, демократия ва тинчлик ўрнатиш учун мазкур давлатда ҳарбий ҳаракатлар олиб борган ва исёнчиларни очикчасига қўллаб-қувватлаган эди. Янги мустамлакачилик даврида ҳам бошқа мамлакатлар ички ишларига араллашиб, уларнинг табиий ва бошқа заҳираларини талон-тарож қилиб туриш, назоратга олиш қилиқлари ҳали ўтмишда қолмагани аён бўляпти. Европа Иттифоқидаги 27 давлатининг 21 таси дунёнинг энг катта ҳарбий иттифоқига – НАТОга аъзодир.

"Нобель мукофоти қўмитаси – америкалик олимларнинг энг катта хатоларини моддий рағбатлантирувчи сектадир" деган оммабоп ҳазил биринчи навбатда энди кўрадиган ажойиботларимизга тааллуқлидир. Мана, бугун иқтисодиёт бўйича Нобель мукофоти номзодлари эълон қилинди. Бундай йўналишдаги мукофот Альфред Нобелнинг васиятида умуман кўрсатилмаган, бироқ мунтазам равишда америкалик иқтисодчиларга тақдим қилиб келинмоқда. Улар ўтказаетган иқтисодий тажрибаларнинг оқибатини эса бутун дунё ҳар куни ўз танида ҳис қилиб келмоқда.

Дарвоқе, тинчлик бўйича навбатдаги Нобел мукофоти соҳиби ким бўлар экан-а? Балки, кейинги йили Нобел қўмитаси нуфузли ҳисобланган мукофотни ўзига тақдим қилар ёки эҳтимол, сайёрамиз “ҳали тирик” бўлгани учун унга мукофотни беришар. Бу борада бирон нарса дейиш қийин.

Ҳай, нима бўлса ҳам тинчлик бўлсин-да!

*Интернет маълумотлари асосида
Абу Муслим тайёрлади.*

МУСУЛМОНЛАР ЗАФАРИ

751 йилда Фарғона ихшиди (ҳукмдори) ва Шош подшоҳи бир-бирлари билан ёвлашиб қолишди. Ихшид Чин подшоҳидан ёрдам сўради, у юз минглик қўшинни унга кўмакка юборди. Қўшин аввал Шошни ўраб олиб, кейин батамом эгаллади. Шош подшоҳи Чин ҳукмдорига таслим бўлди, Чин подшоҳи унга ва яқинларига ҳеч қандай тазйиқ қилмади. Бу воқеа ҳақидаги хабар аббосий ҳукмдор Абу Муслимга етиб борди ва Зиёд ибн Солиҳни уларга қарши урушишга жўнатди. Икки тараф қўшинлари Тароз дарёси соҳилларида тўқнашишди ва мусулмонлар уларни енгиб, эллик минг жангчини ўлдиришди ва йигирма мингини асир олишди, қолганлари Чинга қараб қочди. Бу жанг хижрий бир юз ўттиз учинчи йилнинг зулҳижжа ойида (751 йил июни) бўлган.

(Ибн Асир, «Китаб ал-камил фит-тарих», Торнберг нашри, 5-жилд, 344-бет)

ЧИҒАТОЙЛАР ТАСАРРУФИДА

...Ул фурсатта Тошканд Умаршайх мирзо тасарруфида эдиким, китобларда Шош битарлар, баъзи Чоч битирларким, «камони чочий» андин ибораттир. Ўшал фурсаттин тарих тўққуз юз секкизгача Тошканд ва Шоҳрухия вилояти Чиғатой хонларининг тасарруфида эди. Бу фурсатта мўғул улусининг хон ва султонлиғи Юнусхоннинг улуғ ўғли – менинг тоғойим Султон Маҳмудхонда эди. Умаршайх мирзонинг офаси Самарқанд подшоҳи Аҳмад мирзо ва мўғул улусининг хони Султон Маҳмудхон чун Умаршайх мирзонинг бадмаошлиғидин мутазаррир эдилар, бир-бирлари била иттифоқ қилиб, Султон Аҳмад мирзо Султон Маҳмудхонни куёв қилиб, мазкур бўлғон тарихда Хўжанд суйининг жануб жонибидин Султон Аҳмад мирзо ва шимол тарафидин Султон Маҳмудхон Умаршайх мирзонинг устига черик торттилар.

(Заҳириддин Муҳаммад Бобур, «Бобурнома», «Тошкент» нашриёти, 1965 йил, 15-бет)

ТАДБИРЛИ ЮНУСХЎЖА

Ўн саккизинчи асрнинг саксонинчи йилларига келиб Тошкент ҳокимлари ўзаро урушиб, охири Шайхонтоҳур хўжаси Юнусхўжа шаҳар ҳокими қилиб кўтарилди. Шу билан Тошкентда ягона сиёсий ҳокимият ўрнатилди. У 1716 йили Чимкент, Сайрам, Олтинтепа, Қорабулоқ, Сарепан, Қорамурт ва бошқа ўнга яқин шаҳар ва қишлоқларни, шунингдек, Катта жуз уруғларидан Уйсун, Санчкили, Сара, Сергели ва бошқа жойларни бўйсундирди. Шундан уч-тўрт йил кейин Юнусхўжа Улуғ жузга ҳам юриш қилиб, Туркистон ва унинг атрофидан то Чу дарёсигача бўлган майдонни Тошкент ҳукумати тасарруфига олди.

(Мираҳмад Мирхолдор ўғли, «Чимкент тарихи», Чимкент, 1997 йил, 21-бет)

САВДОГАРЛАР ЮРТИ

1741 йилда Тошкентда бўлган татар савдогари Шу-бай Арслоновнинг маълумотларидан: «Тошкент шаҳри қалин пахса девор ва зовур билан ўраб олинган. Шаҳар катталиги жиҳатидан Қозонга тенг келади. Унинг ўн икки дарвозаси бор. Бу ерда иморатлар тартибсиз ҳолда, пахса девор билан қурилган. Шаҳарда боғлар ва масжидлар кўп. Катта масжидларда ҳайит кунлари кўпчилик бўлиб намоз ўқилади. Дарвозалар олдида алоҳида хонада миршаб туради. Уларда тўп йўқ, узоққа отадиган милтиқ бор, холос. Бундай милтиқлар Тошкентда ясалади.

Бу вақтларда Хондайлик, Хўжакент, Паркент, Заркент, Нушния, Номданак, Қорамурт, Чимкент ва Сайрам Тошкентга қарашли эди. Шаҳарни ўн кишидан иборат Кенгаш бошқарган. Ҳукумат қароргоҳи Кўкча дарвозаси ёнидаги қалъада иш юритади.

Тошкент Бухоро, Самарқанд ва ўлкадаги бошқа шаҳарлардан ташқари Қашқар, Хитой, Ҳиндистон, Афғонистон, Русия ва бошқа жойлар билан савдо қилади. Тошкентдан Туркистонгача бўлган йўлни юк қарвони олти кунда босиб ўтган, Иргиз дарёсидан Уфагача уч кун, Бухорогача ўн кун, Балхгача йигирма уч кун, Бадахшонгача ўн беш кун юрилган».

(Ҳамид Зиёев, «Тарих ўтмиш ва келажак кўзгуси», Тошкент, Ғафур Ғулом нашриёти, 2000 йил, 63-64-бетлар)

БОҒЛАР ШАҲРИ

Россия кон муҳандиси Тимофей Бурнашев хотираларидан: «Узоқдан Тошкент кўриниши пастқам уй ва биноларни кўмиб ётган улкан боғни эслатади. Олатоғ этакларидаги текисликларда ястаниб ётган шаҳар кўзни қувонтиради...

Шаҳардан чиқиш учун олти ёғоч дарвоза қурилган, тунги пайтларда уларни қоравул қўриқлайди. Шаҳар ичида боғлар кўп, уйлар пастак, лойдан қурилган. Ҳоким ва амалдорларининг ҳовли-жойлари муҳташамлиги ва безатилиши оддий халқникидан деярли фарқланмайди, фақат улар ҳовлисининг ер майдони каттароқ. Кўчалар тор ва паст-баланд.

Шаҳар марказида улкан бозор жойлашган, унда турли товарлар билан савдо қилувчилар учун алоҳида дўкончалар қуриб берилган. Шаҳар йигирма вёрст узунликдаги иккита канал орқали Чирчиқ дарёсидан сув ичади. Кейин каналлардан майда ариқлар чиқарилиб, деярли барча ҳовлига сув киритилган. Бутун шаҳар бўйлаб сув киритилиши ҳавони тозалаб, одамлар соғлиғини яхшилашда фойдаси бўлган.

Тахминий ҳисоб-китобларга қараганда бутун шаҳарда ўн мингга яқин ҳовли бор, эр жинсидаги аҳоли қирқ минг кишига етади.

*(«Поездка Поспелова и Бурнашева в Ташкент в 1800 году», Санкт-Петербург, 1851 г. стр. 56)
Аҳмад Муҳаммад тайёрлади.*

ЭНГ АЧЧИҚ НЕЪМАТ

ЗҰРАВОҢНИНГ ҰЛИМИ

(ФАЛСАФИЙ ҚИССАДАН БОБЛАР)

Урушдан олдин маҳаллада Шариф зўр деган кимса бўларди. Почаси тор, тиззаси кенг мовут шим кийган, қўш чўнтакли камзул устидан энли камар таққан, бир кўзи кўр бу одам кўпчиликнинг хотирида муҳрланиб қолган. Ўша пайтларда Шариф зўрга дуч келганида одамларнинг тирқираб қочишини, оналар ухлагани кўнмаётган боласини қўрқитиш учун «Ҳозир Шариф зўрга чиқариб бераман», дейишини ҳамма яхши эслайди.

Ўшанда салобати ва важоҳатини кўриб, кўпчилик жуда катта амалда ишласа керак, деб ўйларди. Кейин билишса, шаҳар судида оддийгина хат ташувчи экан. Айниқса, у инқилобнинг тўққизинчи йили жуда қутуриб кетди. Энг аввало, Мадрахим олуғ деган кўнчининг изига тушди. Ҳар куни маст ҳолда томга чиқиб олар, кўнчининг ҳовлисига қараб қутурган туядай «Битсин золим бойлар», дея қичқираверарди. Бир ойдан сўнг кўнчи маҳалладан ғойиб бўлиб қолди. Кўчиб кетдимиз ёки Шариф кўрнинг чақуви билан қамаб юборишдими – ҳеч ким билолмай қолди. Бу ғалаба Шариф зўрни жуда руҳлантириб юборди. Энди унинг соғ кўзи кун чиқар томондаги Холмат сўфи деган камбағалгина, ис-

мига қўшиб айтиладиган лақабидан бошқа гуноҳи йўқ, содда бир одамга тикилиб қолди. Ҳовлида ҳам, кўчада ҳам важоҳат билан қийқираверарди: «Битсин эски турмуш, йўқолсин дин пешволари!» «Дин пешвоси» унга бас келолмаслигини сезиб, бир кечада ҳовлини ташлаб қочди. Кейин Шариф зўр яна бир қўшнини қулоққа чиқариб қутулди, бирини Сибир қилвораман, деб юрагини ёрди. Ўн йил ичида еттита ҳовлини ана шундай сиёсат билан қўлга киритиб, сотиб еди.

Ноҳақ азобланганлар, уйи бузилганлар, тўхматга учраганлар қаттиқ қарғаган эканми, Шариф зўрнинг оиласи беному-нишон йўқ бўлиб кетди. Энг аввало, ўзи ит ўлимини топди. Урушдан бир йил олдинми, икки йил бурунми, бир куни кўчадан роса тўйиб ичиб келди. Тўни билан бақиравериби, сўкинавериби, бутун маҳалланинг уйқусини бузди. Тонгга яқин қайт қилдию, нафаси чиқмай қолаверди. Ўз қусуғига чўкиб ўлди. Шариф зўрнинг ўғли билан ён қўшни икковлари мурдани қабрга қўйиб келишди. У ҳам кўрққанидан эмас, одамгарчиликдан борди.

Шариф зўрнинг тўнғич ўғли урушга кетиб, икки ойдан кейин ўлик-тириги ноаниқ, йўқолгани ҳақида хабар

келди. Кичигини эса Сталин вафот этган йили ўлдириб кетишди. Қиморда катта ютқазиб қўйган экан, отасининг бутун топган-тутганини топшириб ҳам узолмаган, шекилли. Хотини эса эри ва икки ўғли доғида куяверириб, ҳардамхаёл бўлиб қолди. Эшик тагига ўтирволиб, ўтган-кетгандан: “Камолхоним келадими, мабодо урушда кўрмадингизми?!” деб сўрайверарди. Нос, папирос чекарди, ғамга ғарқ бўлган кезларида шароб ҳам тотиб қўярди. Ана шундай кунларнинг бирида қўлида папирос билан учиб қолган аёл уй-пуй билан ёниб кетди. Яхшиямки, атрофдагилар сезиб қолишди, йўқса, қўшниларникига ҳам илашиши мумкин эди. Шундай қилиб, ҳамманинг кўз ўнгида бутун оила йўқ бўлди.

Ҳамма Шариф зўрни ҳам, оиласини ҳам бутунлай унутиб юборган эди. Аммо кейинги пайтда ўша ҳамма эсламасликка тиришадиган ўша ҳаммаҳалласи бирикки бор Холмат сўфининг тушига кирди. У ичкарига киришга ботинмайди, дераза ортида шарпадай изғийди, гоҳида тўхтаб, йилтиллаган кўзларини оқсоқолга тикканича, узоқ кутади. Сўфи ҳам унинг тухмати азоби-ни тотиб кўргани учун қўрқиб, туни билан алаҳсираб чиқди.

Сўфи бугун унинг аҳволини кўриб ачиниб кетди. Ўша важоҳатли, дағдағали вужудининг ярми ҳам қолмаган. Рўпарасида қартайган, соғ кўзи нурсиз ва сўник, нотавон ва мажруҳ бир кимса турарди. Ичкарига шарпасиз кириб келганида, Сўфи сўрашмоқчи бўлиб узатган қўлини дарров тортиб олди. Унинг бақаники каби муздай, шилимшиқ қўлини бир сонияча ушлашдан ҳам аъзойи-бадани сесканиб кетди. Жирканганини сездирмаслик учун уни ўтиришга таклиф қилди.

- Қани, юқорига чиқинг. Сизни кўраман, деб ўйламаган эдим. Адашмасам, урушдан олдинроқ бу дунё билан хайрлашувдингиз, шекилли?

- Ҳа, ўлганимга кўп бўлган, ҳамма эсидан ҳам чиқариб юборди. Менинг учун эса тириклик ҳам, ўлим ҳам барибир. Чунки ҳар куни бир ўлиб-тириламан. Энг даҳшатлиси, хотиним ва болаларимнинг руҳи ҳам мenden ҳазар қилиб қочади. Ҳеч кимга яқинлашолмайман, ортимдан чироқ ёқадиган кимса қолмаган. Бундан ҳам ортиқ фожеа йўқ экан. Ҳеч ердан қўним тополмайман, изғийвераман, изғийвераман. Охири сенинг хонадонингга қўнишга аҳд қилдим. Кел, оққўнгил, раҳмдил, дейишарди, мени ҳайдамас, деб ўйладим.

- Эл-юртнинг тавқи-лаънатида дучор бўлган кимсанинг қисмати шундоқ!

- Сен мени беҳуда айблаяпсан! Чунки ўшанда мен янги ҳаётнинг, инқилобнинг душманларига қарши қурашганман. Бойларнинг, қулоқларнинг, дин пешволарининг додини берганман, уйидан қувганман. Қилган ишларимдан асло афсусланмайман.

- Лекин тарих тарозусига солганда, сиз душман деб шўрини қуритганлар бегуноҳ, оддий одамлар бўлиб

чиқди. Қўл учида аранг кун кўрарди-ку! Уларнинг бор-йўқ айби янги турмушни ҳазм қилолмаганлари, холос-ку!

- Билмадим, эҳтимол бугун шундай баҳолаш осонроқдир? Аммо ўшанда ҳам, ҳозир ҳам ўзимнинг ҳақлигимга ишонаман. Иннайкейин, бизни тузумга садоқат билан хизмат қилишга ўргатишган. Қолаверса, мен қилмишларим ҳақида ўттиз-қирқ йил нима дейишларини башорат қиладиган авлиё ҳам эмасман.

- Шунинг учун ҳам Аллоҳ инсонга заковат ато этган. Бирор ишга қўл уришдан олдин фикрлашга, тўғри-нотўғри йўл тутаётганини сарҳисоб қилишга даъват этган.

- Энди таъна-дашномлар бефойда! Йилларнинг этагини тутишнинг иложи бўлмагандай, ҳеч нарсани аслига қайтаришнинг иложи йўқ. Ўша қулоқлар ҳам, халқ душманлари ҳам қачондир ўларди. Уйида ўлди нимаю, ўзга юртларда қолди нима? Беш-ўн йил оз-кўп яшаганидан нима ўзгарарди? Энди уларнинг арвоҳидан асрасин, уларга тўқнаш келишдан қўрқиб, доимо пана-паналарда қочиб юраман, ҳамиша бекиниб юришга маҳкумман.

- Ҳалол одамларни халқ душмани, деб сотганда, қўл учида кун кўраётганни қулоқ қилиб рўйхатга олганда, эътиқодли, имонли инсонларни дин пешвоси, деб таъқиб этганда қўрқиш лозим эди.

- Ахир тавба-тазарру қилганни Худо ҳам кечиради, дейишади. Наҳот, шунча йил ўтиб кетсаю, тарих ҳам, одамлар ҳам мени кечира олмаса?

- Мен бунга жавоб беришга ожизман. Чунки ҳар қандай буйруқни бажаришга шай сиздай кимсаларнинг қўли билан йўқ қилинган инсонларнинг хуни барибир тинчитмайди. Не бўлганда ҳам, қилмишларингизни Аллоҳ таоло қиёмат куни ўзи ҳисоб-китоб қилади. У жуда одил, олий Ҳакам!

Сўфининг бу гапидан кейин Шариф зўрнинг бўғзидан оғир, аянчли хўрсиниқ отилиб чиқди, у яна ҳам чўкиб кетгандай туюлди. Кейин товуш чиқармай, оҳиста юрдию зум ўтмай, эшикка сингиб кетгандек ғойиб бўлди. Холмат сўфининг назарида эшик очилиб-ёпилмади ҳам, шекилли.

Сўфи ҳозиргина уйқудан кўз очгандай ўзига келди. Шариф зўр билан учрашув тушидами ёки ўнгида содир бўлганини англолмай, бир пас карахт ҳолда ўтирди. Сўнг ҳуши ўзига қайтиб, қўрқувданми ё ҳаяжонданми, кўпдан буён тер нималигини билмаган пешонаси намланиб қолганини сезди.

ИЙМОН ҲАЛОВАТИ

(Давомли асарнинг боши
4,5,6,7,8,9,10,11-сонларда)

«Учтака»ни кузатиб кутулдим, деб ўйлабману аммо кун ўтгани сайин унинг қалбимга сепиб кетган иккила-ниш, шубҳа-гумон, мубҳамлик уруғларидан кутулиш қийин эканини аниқроқ сеза бошладим. Ичимда нимадир ўзгарган, танамнинг қайсидир мурвати бузилиб қолганга ўхшайди. Аввалги беташвиш, шўх, ҳавойи кунларим ўрнини ҳаёлпарастлик, қўрқув, ишончсизлик туйғуларига тўла дамлар эгаллаб олган. Тинмай ҳаёл сураман. Илгари умуман эҳтибор қилмайдиган, ўйлаб ҳам қўрмайдиган нарсалар тинчлик бермай қўйган. Айниқса ўлим, ундан кейин нима бўлиши ҳақидаги ҳаёллар хира пашшадай ёпирилиб келаверади.

Шу пайтгача мактабдаги, институтдаги муаллимларим, ота-онам ўқтириб келган гаплар билан уйимизда ўн саккиз кун ишлаган «Учтака»нинг гаплари тамоман бошқа-бошқа чиқиб қолгани мени бутунлай довдира-тиб қўйган, саросимага солган, бутун фикр-ўйларимни

ағдар-тўнтар қилиб ташлаган эди. Ким ҳақ? Қиёмат, охират, жаннат-дўзах, ҳисоб-китоб, тарози, фаришталар ҳақидаги гапларни ғирт афсона деган, мулалар мўмай даромад топиш учун, бойлар камбағалларни қул қилиш мақсадида ўйлаб топган гаплар деб ўқтириб келган ўша муаллимларимнинг гаплари тўғрими ёки ана шуларнинг ҳаммаси ҳақлигига чин дилдан ишониб, буни исботлаш учун соатлаб баҳс-мунозара қилишдан эринмайдиган чаласавод «Учтака»нинг далилларида асос борми?

Бошим қотиб қолди. Вужудимда икки кўринмас куч пинҳона кураш бошлаган эди. Бири устозларининг гапи ҳақ, шунча илмли киши билан аранг тўрт синфни тугаллаган уста тенг бўла олармиди, деб тинмай миямга қуяр эди. Бошқаси эса «Учтака»нинг ҳақни гапираётганига гувоҳлик берарди.

Бир-икки бор бу ҳақда дадамларга сўз очмоқчи бўлдим. Аммо тезда фикримдан қайтдим. Чунки ўтган галгидай яна ўйлаб ҳам ўтирмай танбеҳ беришни бошлаб юборадилар: «Ҳали ўйланмаган, ўн гулидан бири ҳам очилмаган йигитга ўлим ҳақида ўйлашга бало бор-

ми? Ана, чойхонада бир гала чол, эртадан-кечгача аския айтади, шахмат суради, бошқаларнинг ғийбатини қилиб ўтиради. Ўлимни улар ўйламайдию сан бош қотирасанми, хумпар?! Тухум босган курк товукқа ўхшаб ҳадеб уйда ўтиравермай бор, кўчага чиқ, улфатларга қўшил, ўйин-кулгига аралаш! Давримда айшингни суриб қолмайсанми, рўзғорнинг ола хуржуни елкангга тушмай. Ўргилдим сандақа файласуфдан!»

Кўчага чиқаман, улфатларга қўшиламан, бўш қолдим дегунча телевизорга термуламан, баҳзан китоб варақлайман. Буларнинг ҳаммаси аввалгидай завқ бермайди. Ҳаётимда нимадир етишмаётгандай, нималардир хато қилаётгандай бўлавераман. Сабабини топа олмайман. Сўрагани эса атрофимда жавоб бергувчи одам йўқ...

Бугун ғалати туш кўрибман. Аввал аллақандай хор-хашак, ахлат аралаш жойларда йўл топа олмай узоқ тентирадим. Қайси томонга юрсам ҳам охири берк чиқиб қолаверди. Кейин ён томонда баланд адирлик кўринди. Уша томонга қараб юрдим. Аммо унга чиқиш осон эмас эди, жуда машаққатли кўринар эди. Адир тик бўлгани учун ҳарчанд уринмайин чиққани қулай жой топа олмас эдим. Охири қаттиқ ҳаракат қилиб, бута-хашакларга осилиб бир амаллаб ахлатхонадан юқорига чиқиб олдим. Қарасам, рўпарамда бепоён кўм-кўк ўтлоқ, олисроқда куюқ дарахтзор. У ер-бу ерда анвойи гул-чечаклар барқ уриб яшнаб ётибди. Уртадан шарқираб сой ўтган. Қушларнинг «чуғур-чуғур»идан қулоқ том битай дейди. Бунақа чиройли манзарани «Киносаёҳатчилар клуби»да ҳам, «Оламга саёҳат»да ҳам кўрмаган эдим. Лиммо-лим тўлиб оқаётган сой бўйига бориб, сувга энгашдим. Унинг кўм-кўклигидан кўзим қамашиб кетди. Ҳовучимга сув олиб ича бошладим. Бунақа муздай ва ширин сувни ҳам биринчи ичишим эди. «Қаерга келиб қолдим ўзи? Нега бу ерда ҳеч ким йўқ? Мабодо эгаси бўлса, беижозат кирганим учун уришмасмикин?» деган хаёллар билан уйғониб кетдим.

Ҳали тонг отмаган эди. Деразамдан кўриниб турган юлдуз тўла осмоннинг бир парчасига тикилиб бир пас хаёл суриб ётдим. «Кўпдан буён туш кўрмас эдим. Бугунги тушим жа ғалати эди. Уни нимага йўйиш мумкин? Ўзи туш нима нарса? Келажак ҳақида башоратми ёки ўтган воқеа-ҳодисаларнинг мияда акс этишими? Одам нега туш кўради? Тушларнинг бари рўёбга чиқадики?» Қизиқ, нега шу пайтгача бу ҳақда сира ўйлаб кўрмабман? «Учтақа» бўлганида ана шу саволларни бериб кўрар эдим.

Ўрнимдан туриб ташқарига қарадим. Ҳамма ёқ сукунат оғушида. Осмонда юлдузлар шўхлик қилиб кўз қисишади, ой кўкда талтайиб сузади. Олислардан онда-сонда хўроз қичқариғи ва итларнинг сергак вовуллаши эшитилади. Ёқимли бир шабада эсиб ўтди. Вужудим роҳатланиб яйраб кетди. Ёнаётган танамни кимдир оҳиста елпиб совутгандай бўлди. Тонг олдидан борлиқнинг бунақанги сўлим ва роҳатбахш бўлишини билмаган эканман. Умр бўйи шундай гўзал дамларни уйқуда ўтказиб юборганимизга ачиниш кетди. Ҳозир аллақандай кўтаринки, тушуниб бўлмас бир кайфиятда эдим. Бу боягина кўрган тушимнинг таъсирида ёки илк бора гувох бўлганим субҳидамнинг завқи эдими, тушуна олмадим.

Қалбимда қандайдир ўзгариш, илгари ҳеч кузатилмаган бир безовталиқ пайдо бўлган эди. Аввалига буни турли нарсаларга боғлаб кўрдим. Аммо фикрларимдан

тасалли топа олмадим. Шунда бирдан бу безовталиқ, шу кунгача яшаб келган ҳаётимдан қоникмаслик «Учтақа» билан бўлган бахслардан туғилганини тушуниб қолдим. Бошда унинг қиёмат, ўлим, дўзах азоби ҳақидаги қўрқинчли сафсаталарига унча ишонмаган бўлсам-да, кейинги кунларда булар бутун фикру ҳаётимни эгаллаб бораётганига амин бўла бошладим. Ўзим хоҳламаган, ўзим ишонмаган ҳолда шу пайтгача назар-писанд қилмай келган нарсалар ҳақида кўпроқ, жиддийроқ ўйлашга киришган эдим...

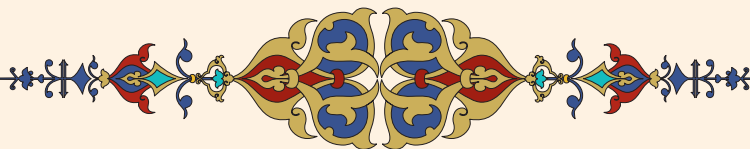
Кеча таътилим тугаб ишга чиқдим. Шу пайтгача унча эҳтибор қилмайдиган, аҳамият бермайдиган ишимдан ҳам энди янгича мазмун, моҳият топа бошладим. Ҳар куни ўзим дуч келадиган, ҳужжатлари қўлимдан ўтайдиган, жинояти тафсилотларидан беихтиёр хабардор бўлинадиган инсонларнинг тақдирига бошқача кўз, ўзгача бир назар билан эҳтибор берадиган бўляпман. Авваллари суд курсисига ўтирадиган ёки унинг ҳукми билан жавобгарликка тортиладиган ҳар бир киши мен учун қонунни бузиб, энди ана шу қилмиши учун жазога муносиб топилган шахс ҳисобланар эди. Суд улар учун охири мезон, биз, адлия ходимлари тили билан айтганда сўнгги инстансия эди.

Ҳақиқат ва адолат даъвосидаги судлов назаримда одамлар тақдирини бир ҳамла билан ё у ёқ, ё бу ёқ қиладиган енгилмас куч, кемани худди писта пўчоғи каби ўйнайдиган ваҳшатли тўлқин сингари аёвсиз ва қаҳрли бир қудрат тимсоли эди. Шаҳарни зир титратган қаттиққўл, дасти дароз, сўзи кескир амалдор ҳам, бир неча одамнинг калласини сапчадай узиш шафтоли ейишдан ҳам осон бўлиб кетган ашаддий қотил ҳам, ҳатто чумолига озор беришдан истиҳола қиладиган юввош ва ҳоксор бир меҳнаткаш ҳам унинг ҳайбати ва ваҳшатидан баб-баравар илиги қалтирар, ранги докадай оқариб, кўзи олма-кесак териб қолар эди. Менинг учун суд энг олий ҳакам, сўзи рад-инкор қилинмайдиган улўф қози, ер юзидаги адолат ва ҳақиқат шамшири эди.

Аммо «Учтақа» билан суҳбат-тортишувларимиздан кейин энди ишхонамнинг аввалги маҳобатини, қудратини тан олгим келмай қолди. Чунки уста шу пайтгача мен ва мен каби жуда кўп лоқайд ва жоҳил кимсалар идрок эта олмаётган, ҳис қила олмайдиган, тушунишни истамаётган бир қудратни – илоҳий қудратни танитиб, англатиб кетган эди. У дунёда ҳамма нарсани Худо яратгани, ҳамма нарса Унга бўйсунуши, Унинг низоми-қонуни асосида ҳаракат қилиши, Яратганнинг қудрати олдида ҳатто улўф салтанатлар, буюк соҳибқирон саркардалар, қиличидан қон, қаҳридан жон томадиган ҳукмдорлар арзимас нарсага айланиб қолиши ҳақиқатини очиб кетган эди... Нега шу пайтгача ана шуларнинг тағига ета олмадим? Нега умримнинг чорак асрини қайсарона такаббурликда ўтказиб юбордим? Нега шунча йил илм олиб, ўқиб-ўрганиб, ҳаёт ва ўлимнинг асл моҳиятини, асосий мазмунини англаб етолмадим? Ўзимни билимдон, ақлли, заковатли одам санасам-да нега чаласавод устанинг модда ва руҳ ҳақидаги далил-исботлари қаршисида лол ва мот бўлиб қолдим? Саволларимнинг чек-чегараси кўринмас эди. Уларга жавоб топа олмаётган эдим. Сўрашга эса бир доно устозга муҳтож эдим...

(Давоми келгуси сонда)

ҚУДДУС АМАКИНИНГ САБОҚЛАРИ

O'NINCHI SABOQ NAMOZ O'QISHNI O'RGANING

Assalomu alaykum, mening suyuqli toychoqlarim!

Bugun sizlarga namoz o'qishni o'rgatib qo'yaman, deb va'da beruvdim. Va'dani, albatta, bajaramiz. Tayyormisizlar? Tahorat qilib keldinglarmi? Barokalloh! Chunki namozni tahoratsiz o'qib bo'lmaydi. Musulmon kishi bir kunda besh mahal namoz o'qiydi.

Tong oqargan payt (subh)dan to quyosh bosh ko'targuncha o'qiladigan namoz «Bomdod» deyiladi. Quyosh tikkaga kelib qibla tomonga moyil bo'lgan paytdan narsalarning soyasi o'ziga nisbatan ikki baravar kattalashguncha o'qiladigan namoz «Peshin» deyiladi. Peshin vaqti tugagandan toki kun botguncha o'qiladigan namoz «Asr» deyiladi. Kun botgandan kun botish tomondagi shafaq (qizg'ish nurlardan keyin paydo bo'ladigan oqish nurlar) yo'qolguncha o'qiladigan namoz «Shom» hamda shafaq tamoman yo'qolib, qorong'i bo'lgach o'qiladigan namoz «Xufton» deyiladi. Kun chiqayotganda, kun tikkaga kelganda va kun botish chog'ida namoz o'qish mumkin emas, ammo asr namozi kun botayotganda ham o'qilaveradi.

Namozda tik turish «Qiyom» deyiladi. Shunda Qur'oni karimdan biror sura yoki uchdan ortiq oyat o'qish «Qiroat» deyiladi. Ikki tizzaning ko'zini ushlab egilish «Rukul» deyiladi. Keyin cho'kkalab ikki bora joynamozga bosh tekkizish

«Sajda» deyiladi. Ana shu harakatlarning hammasi birgalikda «Rakat» deyiladi. Namoz ana shu rakatlardan tashkil topadi. Bu aytganlarimni yaxshilab eslab qolinglar, shirintoylarim! Hali namoz o'qishga kirishganimizda kerak bo'ladi.

Allohning qat'iy amri bilan musulmonlar zimmasiga majburiy qilib qo'yilgan namoz rakatlari «Farz» deyiladi. Payg'ambar alayhissalom o'zlari o'qib, ummatlariga ham tavsiya qilgan namoz rakatlari «Sunnat» bo'ladi. Xuftondan so'ng 3 rakatii vitr namozi o'qilishi vojib hisoblanadi.

Namozlarning tartibi quyidagicha:

- 1. Bomdod namozi – 2 rakat sunnat, 2 rakat farz.**
- 2. Peshin namozi – 4 rakat sunnat, 4 rakat farz, 2 rakat sunnat.**
- 3. Asr namozi – 4 rakat farz.**
- 4. Shorn namozi – 3 rakat farz, 2 rakat sunnat.**
- 5. Xufton namozi – 4 rakat farz, 2 rakat sunnat, 3 rakat vitr.**

Endi namozning farzlari, ya'ni majburiy talablarini o'rgatib qo'yay. Namoz farzlari 12 ta. Bundan oltitasi namoz tashqarisidagi ishlar. Ularni «Namozning shartlari» deyiladi. Oltitasi esa namozning ichida bo'lib, ularni «Namozning ruknlari» deyiladi. Agar ana shu 12 narsadan birontasini bajarmay qo'ysangiz, namozingiz

buziladi.

Bolajonlarim, mana bular namozning shartlari hisoblanadi:

1. Tahorat olish (avvalgi darsda o'rgatganman).
 2. Najosatdan poklanmoq. Bu — namozxonning badani, ust-boshi toza, pok bo'lishi, o'g'il-bolalarning kiyimlari kindikdan tizzagacha, qiz bolalarning esa yuz, kaft va oyoq uchidan boshqa hamma a'zolarini yopib turishi kerak, degani.
 3. Namoz o'qiladigan joy pok, toza bo'lishi kerak.
 4. Namozni qiblaga (Makka shahridagi Ka'ba turgan tomonga) qarab o'qish darkor.
 5. Namozni o'z vaqtida o'qish zarur (vaqtini oldinroq aytib berganman).
 6. Qaysi namoz o'qiyotganini niyat qilish.
- Namozning rukniari esa mana bular:
1. Namozni «Allohu akbar» deb boshlash («Takbir tahrima»).
 2. Namozda tik turish («Qiyom»).
 3. Qiyomda turganda barcha rakatlarda «Fotiha» surasini va barcha sunnat namozlarida hamda farz namozlarining avvalgi ikki rakatida birorta boshqa surani qo'shib o'qish («Qiroat»).
 4. Qo'llarni tizzaga qo'yib egilish («Ruku'»).
 5. Burun, peshona, qo'l, tizza va oyoqlarni yerga tekkizish («Sajda»).
 6. Namoz oxirida «Tashahhud» o'qib o'tirish («Qa'dai oxir»).

Endi, bolajonlarim, sizlarga namoz o'qishning tartibini tushuntirib qo'yay. Tahorat olib kelib, joynamoz tepasida qiblaga yuzlanib, masalan, Bomdod namozini o'qimoqchi bo'lsangiz, mana bunday niyat qilasiz:

«Bomdod namozining ikki rakatli sunnatini (yoki farzini) qiblam bo'lmish muqaddas Ka'bagacha yuzlanib, o'z vaqtida, xolis Alloh taolo uchun o'qishni niyat qildim».

So'ngra ikki qo'lni ko'tarib, bosh barmoqlar uchini ikkala quloqning yumshoq joyiga tekkizib: «Allohu akbar», deyiladi. Keyin qo'lni qovushtirgan holda turib, mana bu «Sano» o'qiladi:

«Subhanakalohumma va bihamdik va tabarokasmuk va ta'ala jadduk va la ilaha g'ayruk!»

Keyin: «A'uzu billahi minashshaytonir rojiym, bismillahir rohmanir rohiym», deb Fotiha surasi

o'qiladi. Keyin kichikroq suralardan biri o'qiladi:

Suralardan biri o'qilgandan so'ng «Allohu akbar» deb ruku' qilinadi, ya'ni ikki tizzaning ko'zini ushlagan holda bosh bilan belni bir tekis qilib engashiladi va uch marta «Subhana robbiyal 'aziyim» deyiladi.

So'ng; «Sami'allohu liman hamidah, robbana lakalhamd» deb tik bo'linadi. Keyin yana «Allohu akbar» deb sajdaga boriladi.

Sajdada uch marta: «Subhana robbiyal 'a'la» deyiladi, keyin yana «Allohu akbar», deb o'tiriladi, so'ng «Allohu akbar» deb ikkinchi bor sajda qilinadi. Sajdadan «Allohu akbar» deb tik turiladi. Qo'l qovushtirib, «Fotiha» surasi o'qiladi, ketidan suralardan birini o'qib, ruku' va ikki bor sajda qilinadi. Keyin chap oyoqni yerga yotqizib, ustiga cho'kkalab o'tiriladi, o'ng oyoq barmoqlari uchida tikka turadi. Qo'l barmoqlari esa tizza ustida bo'ladi. Qa'da, ya'ni o'tirishda Tashahhud («Attahiyot») o'qiladi. Keyin Salovot o'qiladi.

So'ng o'ng va chap yelkaga o'girilib: «Assalomu alaykum va rahmatulloh», deb salom beriladi. Shu bilan namoz tugaydi.

Bomdodning keyingi ikki rakat farzi ham, barcha ikki rakatli sunnatlari ham shu tarzda o'qiladi.

Peshinning to'rt rakatli sunnatida, yuqorida aytilganidek, ikki rakat o'qib, qa'dada «Tashahhud»ni «va Rasuvluh»gacha o'qib, «Allohu akbar» deb o'rnidan turib, yana yuqoridagi tartibda ikki rakat o'qiladi, qa'dada Tashahhud, Salovot va duo o'qib salom berib, namoz tugatiladi.

To'rt rakatli farzlarda ham avvalgi ikki rakatini va «Rasuvluh» gacha o'qib, «Allohu akbar» deb o'rnidan tursiz va keyingi ikki rakatda faqat «Fotiha» surasining o'zini o'qiysiz, qa'dada Tashahhud, Salovot va duo o'qib salom berib namozni tugatasiz.

Aziz dilbandlarim, namoz o'qish haqida sizga aytmoqchi bo'lgan gaplarim hozircha shu. Namoz o'qishni boshlab yuborganingizdan so'ng bilmagan joylaringizni ota-onangizdan, agar ular bilishmasa, boshqa ustozlardan so'rab olasiz. Innaykeyin, namoz to'g'risida juda ko'p kitoblar chiqqan. Kitob sotadigan amakilaringizdan so'rasangiz ko'rsatishadi. Ularni ham o'qib, bilmagan, tushunmagan joylaringizni o'rganasiz. Bo'ptimi, asal-qandlarim!

АРАБ ҲИКМАТЛАРИ

Тарих давомида илм тараққиёти ва фазога юксалиш бугунгидек юксак чўққига кўтарилган эмас. Шундай бўлса ҳам инсоният бирор асрда бугунгидек хурофот ва ваҳималар юки остида қолиб эзилган эмас.

Илмдан яхшироқ

Илм ўз соҳибини тўғри йўлга бошлай олмаса, бадавийнинг (сахройи илмсиз киши) жоҳиллиги ундан яхшироқдир.

Илм нима?

Илм – мавҳум, номаълум нарсани билишгина эмас, балки уни билгандан сўнг ундан тўғри фойдаланишдир.

Икки хислат

Кимда икки хислат бўлса, Аллоҳ уни севади:

1. Тақво.

2. Гўзал хулқ.

Кимда икки хислат бўлса, инсонлар уни севишади:

1. Саховат.

2. Яхши амалларни кўпайтириш.

Кимда икки хислат бўлса, қўшнилари уни севишади:

1. Очиқ чеҳра.

2. Хуш муомалада бўлиш.

Кимда икки хислат бўлса, биродарлари уни севишади:

1. Уларнинг яхшиликларини эсда тутиш.

2. Ёмонликларини унутиш.

Кимда икки хислат бўлса, шогирдлари уни севишади:

1. Тушунтириш йўлида изланиш.

2. Уларга нисбатан кечиримли бўлиш.

Кимда икки хислат бўлса, устозлари уни севишади:

1. Уларни тез англаш.

2. Улар эҳтиромини жойига қўйиш.

Кимда икки хислат бўлса, оила аҳли уни севади:

1. Уларга нисбатан яхши муомалада бўлиш.

2. Уларнинг муаммоларини англаш.

Кимда икки хислат бўлса, у бошлиқларига ёқиб тушади:

1. Уларга чиройли итоатда бўлиш.

2. Уларнинг буйруқларини чиройли шаклда бажариш.

Кимда икки хислат бўлса, уни Аллоҳ ҳам, одамлар ҳам бирдек яхши кўради:

1. Яхшилик қилиш.

2. Азиятдан четланиш.

Кўз очлиги

Қорин очлигидан кўра кўз очлиги кўпроқ зарар келтиради. Буниси тўйса кифояланади, униси эса егани сайин янада очиқиб боради.

Аёлларимиз зийнати

Бойлигимизнинг ярми аёлларимиз зийнатига, қолгани эса душманларимиз чўнтагига кетмоқда.

Энг хавфли нарса

Оила учун хатарли нарсалардан бири ота ёки онанинг фарзандларини эркалатиш ва хатоларини яширишда бирини иккинчисидан афзал кўришидир. Бундан ҳам хатарлироғи улар фарзандларидан бирини бошқасидан афзал кўришини очиқ эътироф қилишидир. Мана шу нарса ака-ука, опа-сингиллар орасига адоват уруғини сепади. Вояга етганларидан сўнг охири жиноят билан тугайдиган хусумат ва ғаразгўйлик ҳам ана шу нарсанинг қолдирган асоратидир.

Ҳожининг қувончи

Дунёда ҳаж маносикларини адо қилиб бўлган ҳожининг қувончидан кучлироқ қувонч кўрмадик. Бунга ким шубҳа қилса, тажриба қилиб кўрсин.

Ким тарбиячи?

Хотиннинг тушунчаси касал, эрнинг жисми касал. Болаларни ким тарбия қилади?!

Чирой ва фазилат

Фазилатсиз чирой худди ҳидсиз гул кабидир.

Севги ва адоватдаги мўътадиллик

Севиш ва адоватда ҳаддан ошмагил! Гоҳида дўстинг душманга, душманинг эса дўстга айланиши мумкин.

Яхшилар ва ёмонлар

Қачон солиҳ инсонлар ўз вазифаларини чиройли бажаришмаса, Аллоҳ таоло уларнинг ишини ёмонларга топшириб қўяди.

Гуноҳ ва мубоҳ шаҳват

Харом шаҳват бир соат ҳаловат, кейин эса умр бўйи беҳузурлик келтиради. Мубоҳ шаҳват бир соат ҳаловат, сўнгра умр фонийлигини пайдо қилади. Машруъ сабр бир соат ҳузурсизлик, кейин эса абадий ҳаловат ато қилади.

Шайтон сени алдаб қўймасин!

Шайтон сени тақводорлик йўлида алдаб қўймасин! У гоҳида сени ҳақир майда-чуйда нарсадан парҳез қилдиради, бироз кейин улкан хатарли гуноҳлар сари қадам босишга ундайди.

Шайтон сени ибодатинг борасида алдаб қўймасин! У гоҳида сени нафл ибодатлар қилишга ундайди, бироз кейин фарз ибодатларни тарк этишга васваса қилади.

Арабчадан таржима.